

amaterská scéna

AMATÉRSKÁ SCÉNA
ROČNÍK IV

OCHOTNICKÉ DIVADLO
ROČNÍK XIII

ČÍSLO 11
LISTOPAD 1967

Marta Kotulanová
(Olivie)
a Marika Reková
(Viola)
ze Shakespearova
Večera tříkrálového
v provedení SZK ROH
Šumperk.

Přehlédneme zběžně dramatickou tvorbu národního umělce Fráni Šrámka. První dvě aktovky *Červen* a *Dvě království* evokují horkou letní atmosféru, atmosféru chuti k životu naplněnému láskou. Lidka v Červnu, přemožena milostnou touhou, odevzdává se poprvé muži, který ji nemiluje. Duba Ortová ve Dvou královstvích rovněž není schopna klást odpor lásce. Umění zachytit náladu okamžiku pak plně vyzrává ve Stříbrném větru a v Létě. Dramatické torzo *Pravda*, psané po prvních aktovkách, nikterak nevybočuje z této linie. Obráží a vyrovnává se však zároveň s určitými subjektivními pocity básnickovými, které měly za následek po roce 1905 odklon od anarchického hnutí do izolace a z tohoto zorného úhlu pak pohlíží Šrámek dosti kriticky na soudobé dělnické hnutí. *Léto* psal již autor osobně vyrovnaný. První světová válka však přerušila práci na této hře a Šrámek zmobilizován odchází do rakouských zákopů na italské frontě; dílo dopisuje během týdne při zdravotní dovolené v roce 1915.

Po pěti letech inscenuje Hilar v Městském divadle na Vinohradech jeho další hru, napsanou pod vlivem vojenských zážitků, *Hagenbek*. Ústřední postavou je nelidský generál Hönebeck (přezdívaný Hagenbek podle tehdy známého německého obchodníka se zvířaty), který poslal tisíce lidí zbytečně na smrt. Vznik československé republiky ho zastihne v ústraní, v tichém sanatoriu; navrácí se domů, kde se zatím v nastalých zmatacích dostáváví do čela prázdní mlukové, vynesení jinou vlnou společenského dění. Do silného příběhu generálova pádu je vmontován poměrně naivní dějový motiv vztahu jeho ženy a pátera Benedikta. Podobně je i dost naivně koncipována postava herce Řehořka, který strhl lid již v Praze v divadle a nyní na venkově k mohutným demonstracím, aniž by sám byl opravdově angažován; chce pouze získat bohatou Hönebeckovu dceru. Jinak je Hagenbek silným a příkrým odsudkem násilí, krutosti a militarismu.

Výrazem mravního úpadku způsobeného válkou je hra *Zvony* (z roku 1921). Kostelní zvony jsou jakýmsi symbolem klidného života a smíru, který poruší vojáci přicházející do vesnice, aby zvony zabavili pro válečné účely. Tento fakt naruší natolik život vesnice, že způsobí její morální rozklad, rozpoutání všech vnitřních »běsů«. Umělecky však hra zdaleka nedosahuje úrovně další — *Měsíce nad řekou*.

Po úspěšné inscenaci *Měsíce nad řekou* píše Šrámek *Plačícího satyru*, v němž stesk nad uplynulým mládím se stává již nekriticky sentimentální. Naposled a již zcela rámcově zasahuje válka do Šrámkovy dramatiky v komedii *Soud*. Nadporučík Roubal poslal na smrt četaře Hanyše. Rozhodne se vstoupit před soud milenky mrtvého, avšak ta ho nechce soudit, rána z Hanyšovy smrti se již téměř zacelila. Když dívka vidí, že i Roubal se trápí, že trpí oba, nabídne mu místo výčitek náklonnost, snad lásku. Celý problém provinění a trestu je dosti zploštěn a řeší se příliš jednoduše. Schází hlubší psychologické prokreslení, které by jediné mohlo hru zachránit pro dnešní jeviště.

Epilogem dramatické tvorby je romantický příběh *Ostrov veliké lásky* (1926). Hra souvisí s tehdejší módní vlnou filmového exotismu. Mezinárodní posádka člunu ztroskotá v Atlantickém oceánu na zdánlivě opuštěném ostrůvku. Ukáže se, že zde žijí tři muži, kteří jsou ochotni trosečníkům pomoci, jakmile získají dvě přítomné ženy. Příběh po tomto zauzlení pochopitelně dobře dopadne.

Obě poslední dramata postrádají bohatě prokreslené postavy, či konflikty, které by měly obecnější platnost.

FRÁŇA ŠRÁMEK

A JAROSLAV KVAPIL

Šrámka zařazujeme do umělecké proudy obecně nazývaného impresionismem. Je zcela logické, že se jako s inscenátorem setkává s Jaroslavem Kvapilem. Kvapil přináší

na českou scénu jako novum hru světla a stínů vybíčovavající imaginaci; dokáže vytvořit neobyčejnou divadelní atmosféru, dovede dramaticky rozehrát pauzu, dokonale sdělit impresi. Spojení básníka slova Šrámka s básníkem scény Kvapilem zdá se mi v dané době ideální. 28. 5. 1915 uvádí šéf činohry Národního divadla Jaroslav Kvapil *Léto*. Před nastudováním si oba přátelé píší.

Kvapil: „... Vaši komedii *Léto* jsem přečetl a chci Vám hned povědět, že mne poslední dobou máloco naplnilo tak živým, teplým a milým dojmem, jako tato Vaše půvabná práce. Mám z ní opravdu radost — ale také strach. Strach jakožto člověk, jemuž připadá úkolem ztělesniti ji teď na jevišti. Především se bojím, že hlavní mužskou roli, Jendu, stěží obsadím tak, aby ji divák porozuměl. A tak nevím, nevím, podaří-li se divadelním prostředkem vůbec vystihnout tu krásnou, voňavou atmosféru Vaší komedie, jež má tak málo vnějšího děje a tolik vnitřního kouzla...“

Šrámek: „... šťastným a vděčným mne učinila Vaše zpráva. Leč — také Váš strach z ní na mne přeskočil; padlo to na mne jako zimnice, již již jsem viděl velký debakl, hluché hlediště atd. Pak jsem ale zavřel na okamžik oči, dal jsem několikrát předeřilovat kolem Janu Skalníkovi — a již jsem opět nabyl důvěry...“

Premiéra *Léta* znamenala obrovský úspěch. Uprostřed válečné vřavy přichází Šrámek a Kvapil s velkolepou oslavou života.

Kvapil režisuje i *Měsíc nad řekou* (premiéra 1. 2. 1922) v Městském divadle na Vinohradech, stejně tak *Soud* (premiéra 3. 2. 1925) a *Ostrov veliké lásky* (premiéra 23. 1. 1926). K těmto hrám se ještě často vrací. *Měsíc nad řekou* např. dělal ještě v roce 1931 opět v Městském divadle na Vinohradech, v roce 1937 v Kleine Bühne, v roce 1947 v Komorním divadle.

V Kvapilových režii šlo vždy o to, aby citlivě a přesně tlumočil Šrámkův text. Doslova si hrál s jednotlivými situacemi, dovedl rozevřít a rozehrát podtext dramatu, v němž oprávněně spatřoval těžiště Šrámkova přínosu českému divadlu. Vykouzluje ovzduší nabitě silou básnického zážitku adekvátními scénickými prostředky. O tom svědčí např. článek Jindřicha Vodáka (Čas, 31. 5. 1915). Lyrická forma, již kritik použil, se snaží tlumočit prožitek smyslu a srdce, jakým byla premiéra *Léta*.

BÁSNÍK MLÁDÍ

Jaký by tedy měl být dnešní přístup ke Šrámkovi? Jak ho inscenovat? Myslím, že samotný výběr není příliš rozsáhlý a dá se v podstatě zúžit na dvě díla: *Léto* a *Měsíc nad řekou*. Uvádět Hagenbeka či *Zvony* by dnes asi vyžadovalo podstatnější zásah do struktury textu (důkazem je nastudování *Zvonů* v Divadle SKN v Praze z roku 1966).

V padesátých letech bylo zvykem interpretovat Šrámkovo *Léto* jako střetnutí „prohnilého měšťáckého intelektuálství“ s čistým a ryzním mládím. Roztoužený Jeník Skalník se dostal do osidel znuděné paničky, která si s ním s rozkoší pohrávala. O povrchnosti této dámy svědčil nakonec i útek s prázdným škrobeným panákem Chvojkom. Bodrý bruchon a žoválíni žurnalista Perout se s odchodem manželky brzy vypořádal; téměř rovnocennou náhradu mu skýtá rybolov. Maloburžoazní živly ostře kontrastovaly s bezelstným mládím. Jeník se sice zmínil na skřipci touhy po smyslné lásce, ale nakonec díky zdravému ženskému mláděti vyvázne a najde správnou cestu. (Viz např. recenzi J. Vaculíka *Vítězství veliké lásky* — Naše pravda, Gottwaldov, 24. 9. 1954: „Proti čisté lásce Skalníka a Stázy staví Šrámek lásku smyslnou, její představitelka je paní Valča.“) Farář Hora je pak v tomto pojetí reprezentantem měšťáckého středo-

obrazovky snímky z Měsíce nad řekou
divadle S. K. Neumanna (1962, snímek
střed) a z inscenace Městských divadel
ských (1954).

nictví, libující si ve svém malém štěstíčku, na které
u scvrkly jeho velké plány.

to je však spíše vitalistickou ódou, v níž letní příroda
symbolem probuzení; lidé jednájí v souzvuku s ní. Jeník
ník procitající v muže je uprostřed léta oslněn zralou
ou inteligentní ženy. Zápolí s touto náklonností, nechá
nášet jejím vřivým proudem, vzápětí se jí však brání.
vám o obsazení Skalnicky role rozumím. Nebezpečí
pězí právě v pubertní přemetnosti hrdinově, v náhlých,
e vyšrafovaných přechodech z pokorné, exaltované od-
sti k odboji, z chlapecké prostomyslnosti k mužskosti,
ateném mísení snu a reality — tento hoch je v usta-
vém vnitřním pohybu ve směrech nahoru nebo dolů, jde
ho stále všechno ráz na ráz, jsou tu vždy jen nejzá-
nější črty vnitřního dění...“ (Šrámkův dopis Kvapi-

lapecké zaujetí strhne i paní Valču. Podporuje Jeníka
ho hře, ona též touží po milostném požítku, jako by
elektrizoval své okolí. Díky jemu se vzchopí i inte-
ál Chvojka k prvému vyznání dosud jen platonicky
rované paní Peroutové. Řešení paní Valči je tragiko-
ým nedopatřením. Intelekt Chvojky ji natolik oslní,

že nevidí žádné ze stinných stránek charakteru svého cti-
tele. Chvojku netřeba karikovat zvnějšku, je už samotným
dramatikem koncipován s ironickým nadhledem. I při střé-
távání Jeníka s Peroutem stojí autor evidentně na Skalní-
kově straně. Neznamená to však, že se Perout stane ne-
citlivým cynikem. Opuštěn manželkou bolestně trpí, ztrácí
svůj humor a klid. A farář Hora jako by nasál veškerou
moudrost usmíření, klidného vyrovnání. Spolu se slečnou
Růženkou vyzařují pohodu a štěstí tušeného podzimu.

Stáza je zcela jednoznačná ve svém usilování o Jeníka.
Získá ho svou vroucí láskou, svěžím půvabem a nepředsti-
ranou upřímností. Šrámek sám přísahá na lásku, v níž
smyslnost není ekvivalentem povrchnosti, a proto není
třeba karikovat trojúhelník kolem paní Valči, aby v závěru
naplno zaznělo, že budoucnost patří Skalníkům a Stázám.

Největším interpretačním úskalím této hry je koncen-
trace děje do podtextu, který i determinuje vztahy postav.
Vnitřní hnutí je slovní akcí obrážděno nepřímo, takže často
nezávazný hovor substituuje silné prožitky. Nelze se tedy
v žádném případě opřít o příběh. „Pravda, nedostatek vněj-
šího děje je zřejmý minus mé hry; ale zdá se mi, že se mi
podařilo vložit do hry něco, co tento nedostatek nahradí,
a čím záhy, po prvních scénách navážeme živý, teplý kon-
takt s hledištěm.“ (Ze Šrámkovy korespondence s Kvapi-
lem.)

Od první Kvapilovy premiéry do dnešního dne dočkal se
Měsíc nad řekou 27 profes. inscenací. V roce 1962 vzbudi-
lo značný ohlas Kohoutovo nastudování a úprava této
hry v Divadle SKN v Praze.

Pavel Kohout napsal v programu: „Je to hra o dvojím
zklamání. Slávka Hlubinová je ořesena poznáním, že otec,
kterého si vysnila, prodal své sny za papírnicku. A Vilík
Roškot, oněmělý válkou (tak podobný mnoha dnešním „ně-
mým“ vrstevníkům), je ořesen poznáním, že Slávka, přes-
tože mu vrátila řeč, už sama nepozorovaně přestoupila
k „rozumným“. Všechny krásné nejistoty snění smění jedním
rázem za jednoho učitele hudby.“ Kohout vytvořil střídme
odlyrizované představení, koncipované tak, aby divák od-
soudil Slávčin přechod k dospělým. Jan Skopeček hrál Hlu-
binu pouze jako rezignujícího tatíka, který už dávno zlomil
hůl nad pošetilostmi mládí, a mnohem podnikavější Roškot
je stejně smířen se svým životním údělem. U Vilíka Kohout
podtrhl především jeho válečný zážitek (např. i montáží
Šrámkovy básně Voják v poli), kterým je motivována jeho
drsnost, střízlivost, až neomalenost. Slávka v podání Jany
Štěpánkové se však vymyká z této režijní koncepce. „Sláv-
ka je moudrá. — ale šumí v ní řeka. Tak ráda by si zacpala
uši — ale nemůže neslyšet všechny zvony světa. Stárne,
ale je krásná a její smutek je velký a pravdivý. A nepomů-
že nic, ani úmysl udělat z ní vypočítavou maloměstskou
„moudrou hlavičku“, ani to, že mladý herec František Němec
nestačil rozhoupat to velké zvonobití. Slávku se Šrámek
prostě vzepřel zploštění, nedal si vzít svůj horký a prav-
divý lyrismus a nedovolil, abychom mu jednoduše dali
jméno sentiment.“ (Sergej Machonin, Literární noviny
7. 7. 1962.)

Nejde pouze o hru nostalgické rezignace, jak bývalo často
prezentováno, nejde ani o generační drama opovrženého-
ného, levného úniku starších a bohatýrského nástupu mládí.
Při setkání Slávky a Vilího dojde k procesu sebeuvědo-
mění. Slávka rozezná ve Vilíkově tu nejčistší strunu, za-
sutou poněkud předčasnými zážitky, zejména z války.
A zpětně pak působí i Vilík na životní orientaci rozumné
Slávky, která by tak ráda podlehla jeho mládí. Má však již
za sebou velké zklamání — otec poprvé veřejně pošlapal
„orlí křídla“ mládí a zakotvil ve svém papírnicku. Na dně
tohoto Hlubinova vyrovnání je ale hořká kapka smutku a
bolesti. Slávka, i když otci tak dobře rozumí — vždyť zůstal
v městečku jen z lásky k její matce a pak kvůli ní — těž-
ko se s jeho rezignací smíruje. Zápasí v ní stále ještě
touha se vzepřít, rvát se se životem, kterou probudí ve
Vilíkově a ten pak toto poselství ponese dál.

Závěrem nemůžeme než říci s Karlem Čapkem: „... bít
Šrámkem jest krásné a dostatečné poslání, ničím nemů-
žeme Šrámkou ověsit a vyzdobit než tím, co roste z něho
samého. Je ověšen vlastními květy a oslaven svou hoj-
ností života. Je drsný svými jízvami a útlý svým věčným
rozpakem... Dobře je člověku být s ním, dobře jest na-
slouchati jeho mužům a ženám. Je to svět mladé divočiny
a chlapské něhy, svět horce smyslný a vášnivě čestný,
plný čistoty a živočišnosti, pudově rozpoutaný a přitom
cudný. Sečtete to, jmenuje-li se nějak úhrn toho všeho,
jmenuje se mládí.“

BLANKA CALÁRKOVÁ

OTÁZKY DO OSTROVA A JEŠTĚ DÁL

K PROBLÉMU SOVĚTSKÉ HRY V OCHOTNICKÉM REPERTOÁRU

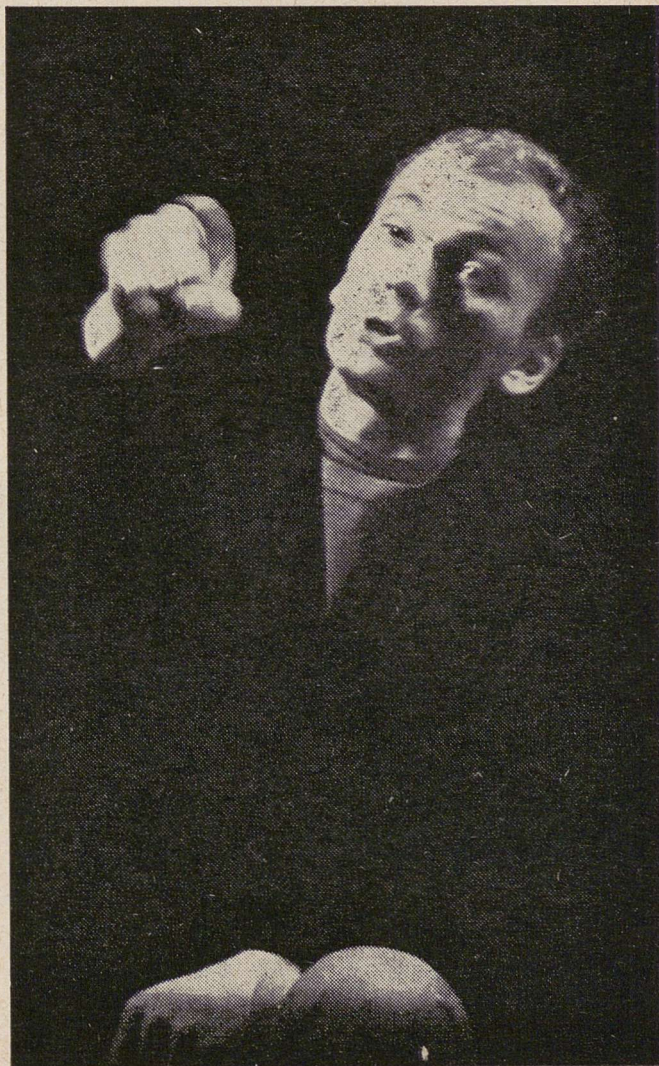
Na letošním Jiráskově Hronovu jsem pracoval v klubu, do něhož jeden zkušený ochotník z Ostrova nad Ohří přinesl ironické označení „37. Ioneskův Hronov“. Ležela mu totiž na srdci starost o repertoár listopadového festivalu v Ostrově nad Ohří. A právě jeho obavy z repertoáru, který by byl pro Ostrov vybírán dle týchž kritérií jako pro letošní Hronov, vnesly do našich diskusí mj. i problém absence sovětských her v ochotnickém repertoáru vůbec. Nebyl to, věřte, projev nějakých sentimentalit nebo dogmatických pozůstatků, snad jen stesku po odkazech klasického národního a vůbec realistického dramatu. Jednota (ovšem skupinová) byla jen v přesvědčení, že odpovědi na naše otázky nepřináší antirealismus francouzského absurdního divadla zřejmě proto, že filosoficky i životními zkušenostmi souvisí s kvantitou negace společenského řádu, v němž toto umění vznikalo. Některým se zdálo, že horlení po návratu sovětského dramatu na naše jeviště je dobýváním otevřených dveří, někteří snad cítili toto nové téma i jako aktuální frázi. Ukázalo se však něco jiného. Pravda, potřeba sovětské dramatiky se projevovala hlavně u příslušníků generace, která miluje v sovětském dramatu také své mládí a mládí naší epochy. V něm také nalézali inspirační zdroje i repertoár v třicátých letech s levou avantgardou i ochotnickým divadlem a pokrokově orientovanou kritikou a divadelní vědou v díle Gorkého, Majakovského, Kornejčuka, Afinogenova, Pogodina, Bulgakova, Višněvského aj. Převážná část této dramatiky vycházela bezprostředně z ohromného vzepětí revolučních proměn VŘSR a byly to nesporné umělecké hodnoty, jak jsme mohli poznat z přímé konfrontace s francouzským, německým, italským i americkým uměním a jak museli uznat i ti, kteří se báli politického vlivu těchto děl. Mnozí jsme nacházeli v tomto dramatickém proudu důkaz uskutečňovaného nového uspořádání společnosti, ale další početné obdivovatele lákala novátorská forma a dramatická údernost těchto her. (Viz přímá zkušenost se sovětskou repertoárovou ofenzívou Oldřicha Stibora v Olomouci třicátých let. Mimochodem: právník policejního ředitelství v Ostravě Oldřich Stibor byl stržen jako amatér k této vlně moderního divadla — a my máme i jakýsi dluh v poznání této osobnosti, která vycházela z téhož prostředí jako letošní vítězové Hronova.)

Rozhovory ukázaly, že toto horlení nebylo platonické — ani vyvoláno jen aktuálním tlakem příležitostné dramaturgie. Ochotníci dramaturgové zřejmě hledali v nové sovětské dramatice, pokud je přeložena, a nenalezali ani podněty, ani „konec neúrodných let“ soudobé sovětské dramatiky, o němž psal Anton Kret. Mají však několik podnětných informací o celkovém vývoji sovětského dramatu z naší nové literatury i odborných studií časopiseckých (J. Vostrého, K. Martínka, L. Suchařípy, M. Mikuláška) a navazují často na informovanou studii K. Martínka „Diskuse o naturalismu a formalismu v třicátých letech“. Hovořilo se o konkrétním pátrání v sovětské dramatické literatuře třicátých let, o přímých písemných i osobních jednáních s doc. Karlem Martínkem, jehož konzultace jsou velmi upřímné, ochotné a vědoucí, takže odhadují možnosti amatérských dramaturgů v samostatném tvůrčím výběru i nutnost společného tlaku k osvození i zasutých textů mnohdy rehabilitovaných autorů. Tu je ovšem nutná spolupráce s odborníky: všichni jsme konstatovali, jak zestárl jazyk českých překladů těchto her, že jsou nutné zásadní dramaturgické úpravy. Hovořilo se konkrétně o ideových a uměleckých podnětech Erdmanova SEBEVRAHA v souvislosti s vyznáním prof.

Etzlera o konkrétních životních zkušenostech Hrušovských, které je vedly k problematice Smočkových aktovek. O tom, že nový překlad tohoto scénického experimentu (svého času nepochopeného, odsouzeného) si vyhradila dramaturgie Národního divadla v Praze. Byl jmenován i Erdmanův MANDÁT, Bulgakovova komedie ADAM A EVA, Afinogenovova hra PODIVÍN, jejíž nový překlad, který mohl u nás sehrát jistou úlohu v repertoáru amatérských scén, odmítla Dilia vydat, protože uznala tento text za „nevhodný pro ochotnická jeviště“. O potřebě nového překladu Kornejčukova PLATONA KREČETA (Topolova dramaturgická úprava příliš zúžila toto drama osobnosti v socialismu), Afinogenovovy hry KDE VLAKY NESTAVÍ aj.

Jsem proto přesvědčen, že bychom měli nejen v ku-

Jozef Starosta (OB Bratislava-Nivy) v roli Smirnova z Čechovova Medvěda. Foto Pražák.

loárech našich setkání, ale také na těchto stránkách a na semináři v Ostrově n. O. zodpovědět víc otázek, než shrnuji:

Je zdravá (nejen pro naše dramaturgické tvůrčí hledání v sovětské literatuře) naše závislost na názoru anonymního lektora Dilie, co je vhodné pro ochotnické jevišťe? Neměli bychom usilovat o skutečně vlastní — inspiroující nikoli určující — dramaturgii (ovšem ve spolupráci s odborníky)?

Neměli bychom již nyní inspirovat pro budoucí „nejubílejší“ roky naše tvůrčí samostatné využívání celé sovětské divadelní kultury proto, že její autoři tvoří (nebo tvořili) z podobných životních zkušeností, které vzrušují nás?

Nejsme s to zajistit, aby na příštím Hronovu vystoupil z oficiozity náš styk se sovětskou delegací? Netoužíme poznat sovětské ochotníky tak bezprostředně jako letos anglické a švédské?

Zajímají nás divadelní kultury i neruských národů SSSR? Máme možnost si je přiblížit?

Je neuskutečnitelný požadavek zřízení specializované knihovny a studovny (s možností půjček do krajů), v níž bychom mohli najít veškerou knižní sovětskou produkci a její české překlady (snad při ÚV SČSP), aby získávání právě těchto materiálů nebylo pro zájemce stejně snadné jako výhra v Matesu?

Proč pražské ústřední knihovny nezapůjčují (nebo jen velmi skoupě) teatrologickou literaturu vůbec a zejména pak sovětskou (o časopisech ani nemluvě)? Opravdu nemají, jak čítáme ve zprávách našich ochotných Okresních lidových knihoven, které zápůjčky zprostředkovávají?

Nenalezne se náhrada za zaniklý časopis „Sovětské divadlo“? Neměly by jeho posláním převzít alespoň v hlavních úkolech odborné časopisy (včetně Amatérské scény)? Nejsme právě my nejméně informováni o všech proudech sovětského umění? (Když ani mnichovské vydání textů „Russisches Theater des 20. Jahrhunderts“ není našinci dostupné!)

Můžeme si bez hlubokého poznání celého vývoje sovětského umění, jež vložilo do uměleckého pokladu lidstva historickou zkušenost první socialistické země, odpovědět na otázku, co kvalifikuje socialistické umění právě jako socialistické?

Dr. MILOSLAV VALVODA

DILIA ODPOVÍDÁ

Požádali jsme redakci DILIA, aby se k dopisu s. dr. Valvody vyjádřila.

Toto je odpověď:

Afinogenovův Podivín v překladu K. Martínka byl redakcí přijat a připraven k vydání roku 1962. K vydání tehdy nedošlo, ne však vinou redakce. Od té doby jiný překlad této hry do redakce nedošel a nemohl být tedy vydán.

Uvažovali jsme naopak letos, kdy jsme rozmnožovali větší sérii sovětských her, znovu o rozmnožení Martínkova překladu Podivína. Upustili jsme od tohoto úmyslu, když jsme se dověděli, že vychází knižně v Orbisu — a nahradili jsme ho raději textem jiným, abychom rozšířili paletu sovětských her, vhodných k nastudování k letošnímu výročí VŘSR. Od podzima minulého roku, kdy jsme začali soustavně připravovat a doplňovat sovětský repertoár pro letošní slavnostní rok, vyšlo dodnes 23 nových, nebo nově přeložených sovětských her, které spolu s kmenovou zásobou sovětských dramatických textů, které byly rozmnoženy už v minulých letech, vytvářejí nejkompletnější soubor sovětské dramatiky, který lze z daného základu vytvořit. Nelze než vyzvat soubory, aby této nabídce využily. Distribuční oddělení DILIA má adresu Celetná 25, Praha 1.

ÚDLUT ODPOVÍDÁ

Již řadu let se pokoušíme o to, aby divadelní soubor z SSSR k nám přijel, nebo aby náš soubor či alespoň naši delegáti mohli jet na akce v Sovětském svazu. Bohužel, z různých důvodů k účasti sovětských souborů dosud nedošlo, pouze k návštěvě delegátů, jako tomu bylo na letošním Hronově.

Tyto nedostatky ve vzájemných stycích byly objektivně konstatovány i na poradě v ÚDLUT na jaře t. r. za účasti zástupce ministerstva kultury Sovětského svazu. Můžeme se tedy oprávněně těšit a doufat.

Pokud jde o naše soubory a jejich inscenace k 50. výročí VŘSR, setkáme se s nimi na celostátních přehlídkách nejlepších amatérských inscenací ruských a sovětských her v listopadu v Ostrově. S čím se setkáme, záleží už na souborech samých.

J. ŠINDELÁŘ

Jiráskovy Hronovy mají po shakespearovsku „nastavovat zrcadlo“ ochotnické práci. Mají ukázat, kam lze dojít a kam až se lze dopracovat. Stavějí ochotnickou práci pod kontrolu; nejen pod kontrolu kritiky, nýbrž i pod kontrolu vzájemnou, nejen vnější, nýbrž i vnitřní. Na Jiráskových Hronovech mohou si ochotníci porovnat vlastní práci s cizí, zjistit, zdali neutkvívají v omezeném profesionalismu, nakolik mají a musí sloužit domácí potřebě a nakolik mají a mohou jít nad ni. Spíš než co hrát, mohou se na Jiráskových Hronovech poučit, jak hrát. Srovnání a výměna poznatků podporuje vždycky uvědomělý růst. Mohou být a jsou pobídkou. Mohou vychovávat a vychovávají. Kromě toho je jejich význam mravní: zakládají a udržují širší i hlubší ponětí a pojetí ochotnické práce.

A. M. BROUSIL

K odborné literatuře zůstávají naši ochotníci většinou neteční. Proč? Je špatná nebo drahá, těžká nebo nepřístupná? Ani to, ani ono. Ochotníci o ni prostě nedbají. Proč se k nim nedostala tato literatura? Především proto, že se po ní nepídili. Nemohu si pomoci, chce-li někdo něco, potřebuje-li to opravdu a je-li to dostupné, musí za tím jít; nemá-li to, je to potom jeho vina.

A. M. BROUSIL

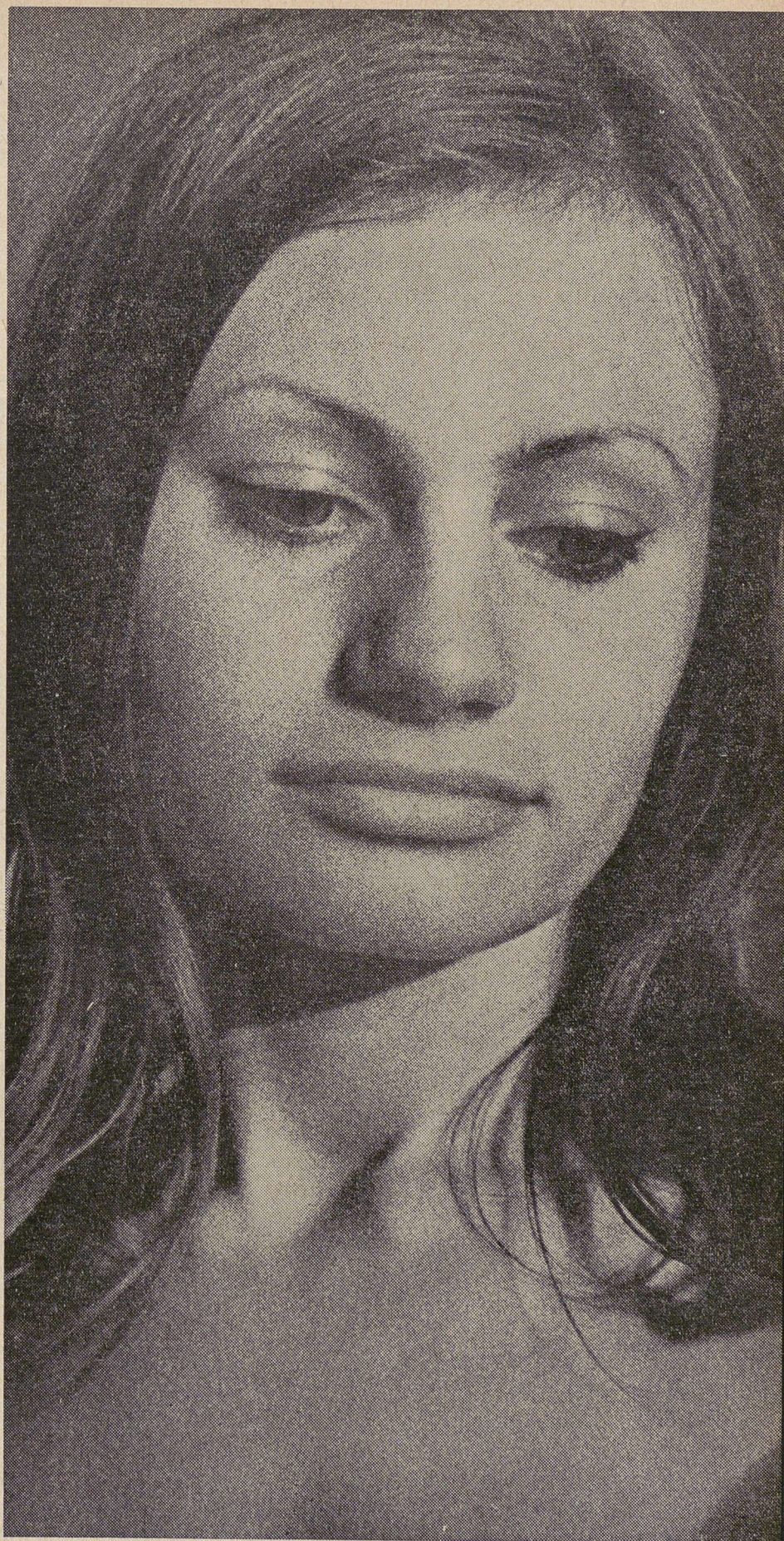
DOSTIH Y?

Sezóna už je zase v plném proudu, stále se zvyšující počet premiér jí udává tempo, v němž lze velmi snadno zapomenout na všechna dobrá předsevzetí, která se na každém začátku dělávají. Nebo snad ne? Já myslím, že ano, dělají se nové plány, nová předsevzetí, napsat novou hru, zahrát si tu či onu roli, zkrátka, jak říkám, dobrá předsevzetí. Ale nedělejme předsevzetí, ať jsou sebelepší, jenom kvůli nějaké příležitosti. Tři měsíce po zahájení nové divadelní sezóny není žádné okrouhlé datum a přece se mi zdá, že je docela vhodné k jednomu takovému předsevzetí. Totiž, předsevzetí, jak se to vezme...

Vzpomínáte si jistě dobře, před několika lety u nás hostoval londýnský soubor s Brookovou inscenací Krále Leara. Bylo to vynikající představení — znamenitý Scofield v titulní roli. Troufám si tvrdit, že zanechalo u nás nejeden velmi podstatný tvůrčí podnět. Představení se pak samozřejmě v Londýně hrálo dál. Nedávno jsem četl, že Brook hru studuje znovu. Nepamatuji se už přesně, bude-li hrát Scofield opět Leara nebo ne, zpráva také neuváděla důvod nového nastudování. Nicméně zaujalo mě to. Tak skvělá inscenace, a dostane novou podobu! Ať šlo o důvody provozní nebo jiné, obdivoval jsem i tentokrát Brooka, že má trpělivost vrátit se ke své starší inscenaci a znovu se s ní poprat.

Pak jsem na Brooka zapomněl. Ale nedávno mi padla v polském tisku do očí recenze Dejmkova Kordiana. Recenze po dvou letech od premiéry? řekl jsem si. Na premiéře Dejmkova Kordiana dne 16. XI. 1965 jsem přece seděl, bylo to tehdy jedno z inauguračních představení Teatru Narodowego, zajímavé, ale dlouhé, předlouhé — čtyři hodiny a deset minut! Kritika Dejmkovu inscenaci, přesto, že byla uvedena v tak slavnostní příležitost, většinou tvrdě a nesmlouvavě rozebrala... A zatím co jsme v Praze tleskali jiným Dejmkovým inscenacím, měl Dejmek plnou hlavu nové varianty svého Kordiana (přeobsadil titulní roli), kterou veřejnosti předložil jako svůj nový pokus o starý klasický text. Přiznaný neúspěch? Snad. Ale to je jedno jak to nazveme, světoznámý režisér prostě veřejně přiznal, že není se svou prací spokojen a k hotovému dílu se opět vrátil. Mohli bychom to přejít bez povšimnutí, kdyby nešlo o fakt pro nás téměř neuvěřitelný. Neboť, má-li, či musí-li být už u nás něco znovunapraveno, pak hezky tiše, za zavřenými dveřmi, bez přiznání. Zkrátka, jiná země jiný mrav...

Jenomže, ono ve skutečnosti nejde o zajímavou, poněkud neobvyklou perličku, možná nepříliš běžnou i jinde, ale o něco mnohem podstatnějšího a hlubšího. O smysl umělecké tvorby, o její veřejné přijetí, o vzájemný kon-

T A R A S K U Š Č Y N S K Y J • E T U D Y

takt umělce a společnosti. A jistě o mnoho dalších věcí.

Básník a kritik Antonín Brousek svého času v jednom rozhlasovém pořadu řekl, že mu současné umělecké dění tak trochu připomíná dostihy. Kdo bude první v cíli. Je to kruté srovnání. Ale netroufám si oponovat. Jsou to jakési nevypsané závody, klání rivalů, urputný běh nikam. Všechno dobře a šikovně obestřeno noblesním cynismem, závisť, klukovskou ctižádostivostí, titulománií a cenománií, zkrátka — jakási malá ale naše corrida. Pocho-pitelně není místo na slabůstky. Citům jsou vyhrazeny nekrology...

Ale co je vlastně umělecká tvorba? Box, nebo spíš volání osamocенého na poušti? Rvačka o místo na slunci, nebo zpověď a přiznání, kterého není nikdo jiný schopen, než právě tvůrce, umělec? „Umění je jenom lež, která nám pomáhá poznat pravdu,“ řekl Picasso. Sergej Ejzenštejn, upoután na lůžku po srdečním infarktu, dva roky před svou smrtí, se zpovídá: „Jaký byl smysl těch prožitých osmačtyřiceti let? Řeknu rovnou: Nepochopil jsem nic. Ani život, ani sebe... Nic kromě jedné věci. Že mi život uplynul tryskem. Bez zastávek. Ustavičné přestupování z vlatu do vlaku...“

Dejmek — a možná i Brook a třeba i jiní, nevím — se neohlížel na to, „co se tomu řekne“, šlo mu o pochopení Słowackého, jako mu jde stále o nové pojetí polského romantismu a dramatiky v něm.

Nejtěžší je prorazit bariéru konvencí. V rovině estetické se o to snažíme často, v oblasti etické a čistě lidské, jak o tom kdysi dávno snil třeba Stanislavskij, málokdy. A tak hrajeme jakousi společenskou hru, hru bez pravidel, ale s pravidly. Všichni je dobře známe. Jedním z nich je: za každou cenu neupadnout, a když se to snad stane, rozhodně to nedat najevo. Mohli by to znepoužít...

Ano, mohli. Kdo? No on!

Kdo jsou to oni?

To jsme přece my všichni...

Dívíte se tomu?

Jestliže na začátku nové sezóny uvažovat o nových pravidlech této „hry“, pak ovšem uvažujeme na obou stranách velké arény naší přítomnosti. Neboť právě přítomnost nám štědře poskytuje pro naše vzájemné „slabůstky“ kulisy, v nichž se takové hře skvěle, přímo znamenitě daří...

Nakonec bych tedy měl shrnout a vybědnout k předsevzetí.

K jakému, vlastně...?

Alen Fuchs

K BUDOUCÍ ORGANIZACI OCHOTNICKÉHO DIVADELNICTVÍ

Do programu 37. Jiráskova Hronova byl zařazen též aktiv k organizačním problémům amatérského divadla. Pořadatelé ho však v časové tísní dosti nešťastně spojili se setkáním poroty s plénem a zařadili na páteční odpoledne. První bod jednání — setkání s porotou — se časově tak protáhl, že na projednání druhého bodu zůstal sál Slavie téměř prázdný, neboť většina přítomných měla vstupenky na odpolední představení. Proto pokládá náš časopis za samozřejmou povinnost přetisknout celé úvodní slovo, které k tomuto bodu měl šéfredaktor osvětových časopisů, a připojuje informaci, že na téžte aktivu schválilo plénum návrh J. Šindeláře, aby pracovní skupinu, o níž referát hovoří, vytvořili dr. Zdeněk Kokta, Jan Voráček a Karel Roubík. Dodatečně má být kooptován slovenský zástupce.

Redakce

Vážení přátelé,

byl jsem pověřen Ústřední komisí Soutěží tvořivosti mládeže a pracujících — která v současné době nahrazuje i funkci bývalé a doufejme, že vbrzku opět obnovené Ústřední komise pro lidovou uměleckou tvořivost — abych zde na hronovském aktivu ochotnických divadelníků vystoupil k tolik v posledních letech diskutované otázce budoucí organizace ochotnického divadelnictví.

Nemíním mluvit dlouho, už proto, že se zdá situace dosti jasná. Názorová stanoviska, byť sebevíce odlišná, jsou natolik známá a vyhraněná, že je už pouze na amatérských pracovnících samotných, aby se rozhodli pro některou z existujících alternativ. Nebude však zřejmě na škodu pokusit se o určitou rekapitulaci dosavadního vývoje.

Na Soběslavský plán z roku 1950 mohou být a jsou ná-zory velmi různé. Nesporné je pouze to, že šlo o nejvážnější zásah do struktury amatérské umělecké činnosti, o zásah, který podstatným způsobem ovlivnil její dosavadní vývoj na spolkové základně.

Příčiny byly nasnadě: snaha zjednodušit existující přebujelost organizačních forem společenského života a současně — v ideovém smyslu ovšem především — odstranit reakční elementy a zabránit jejich vlivu na řízení oblasti amatérské činnosti. Samostatnost spolků vzbuzovala nedůvěru a řešení se našlo v připojení souborů k masovému organizacím, vzniklým se skončením okupace.

Teprve další léta ukázala, že přebujelost organizace společenského života se nejen odstranit nepodařilo, ale že postupně ještě více narostla a že kromě skutečně zpátečnických živlů odešla z amatérské oblasti řada pozitivních, obětavých a zapálených funkcionářů a organizátorů, kteří zaprkli, a trvalo léta, než se část z nich opět vrátila.

Převedení souborů na základnu společenských organizací mělo ovšem nepochybně některé klady (určité sjednocení ideového vlivu na soubory, zlepšení materiálních podmínek apod.), ale ty byly v mnoha případech znehodnoceny formálním a hrubě administrativním přístupem některých představitelů společenských organizací k celé reorganizaci, z níž se stala opět jedna z hurá politických kampaní — namísto citlivě řízeného postupného procesu, který by bral na zřetel i psychologickou stránku věci. Doba byla netrpělivá a snažila se přesvědčit sama sebe, že vládnoucí lid hravě a hlavně rychle vyřeší všechny problémy. Neblahé výsledky jsou s dostatek v naší paměti a netřeba je připomínat. Koneckonců máme dodnes ne jeden soubor, jehož spojení se zřizovatelem je pouze „manželským z rozumu“ a postrádá nejen organičnost, ale i obyčejnou logiku.

A tak i když si dodnes myslím, že Soběslavský plán představoval ve své době pouze jedno z možných řešení, nikoliv řešení jediné, nutno vzít na zřetel, že jeho realizace je na světě už více než patnáct let a že si soubory na začlenění do společenských organizací při nejmenším zvykly a mnohým, zvláště pak mladým kolektivům dokonce vyhovuje (přestože vyjadřují v konkrétních otázkách ty nebo ony výhrady). A kdybychom chtěli být úplně přesní, pak musíme konstatovat, že až na úplné výjimky by se dnes nenašel jediný soubor, který by byl ochoten kvůli samotné ochotnické organizaci opustit základnu svého dosavadního zřizovatele (nezávisle na tom, zda se o něj málo, dobře nebo zase naopak „příliš“ stará), když pro nic jiného, tedy pro skutečnost, že mu usnadňuje jeho hospodářskou existenci, která v současných podmínkách amatérské práce zdaleka není něčím druhořadým. Skutečnost je taková, že mladé lidi v souborech probíhající organizace amatérské činnosti příliš nepálí a často vůbec nezajímá, pokud jim zřizovatel poskytuje základní podmínky k činnosti.

Těchto faktů jsou si už dnes zřejmě vědomi i všichni ti amatéři, kteří s návrhy na zřízení samostatné organizace přicházejí, a vycházejí proto automaticky z předpokladu, že na začlenění základních jednotek, tj. souborů, se nic nemění. Jenomže věc má háček: jestliže kterákoliv společenská organizace vytváří soubor, pak je jeho zřizovatelem se všemi důsledky — tedy nejen materiálními, ale i ideovými. A sotva bude souhlasit s tím, aby se omezila na roli jakéhosi mecenáše, poskytujícího pouze nezbytné finanční prostředky, kdežto ideový vliv a řízení by vykonával někdo jiný, v tomto případě samostatná amatérská organizace. Za současné situace není dokonce ani reálné, že by zřizovatelé přiznali souborům statut samostatných právnických osob s právem plné dispozice s majetkem a peněžními prostředky. Na Ústřední radě odborů se v současné době pracovává návrh, který má nově upravit postavení souborů ROH ve smyslu posílení jejich samostatnosti (bude snad ještě příležitost s tímto návrhem seznámit soubory tiskem a návrh bude konzultován s aktivem pracovníků souborů ROH), rovněž ČSM uvažuje o něčem podobném. Ale to všechno jsou úpravy, vycházející z principu, že soubor a jeho činnost jsou nedílnou součástí té nebo oné společenské organizace, která jej také bude řídit.

Samozřejmě, návrh osnovy zákona o společenství činnosti předpokládá možnost a otevírá volné pole pro vznik samostatných zájmových organizací. Ale samostatných do všech důsledků, tedy i ekonomických. Nic nebrání amatérům zvolit si tuto cestu. Jenom je otázka, zda je to rozumné a reálné. V minulosti se ochotnická činnost nikdy neobešla bez mecenášů — ať už jimi byli jednotlivci, instituce nebo stát. Jednotlivý soubor si snad výjimečně je schopen na svou činnost vydělat, ale hnutí ve svém celku nikoliv. Ze sebevyšších členských příspěvků nelze uhradit náklady soutěží, přehlídek, školení ani metodické péče, vydávání časopisu, natož placený aparát, bez něhož se žádná samostatná organizace neobejde. Zbavme se už konečně v tomto směru iluzí. Každá dobrovolná činnost, jakmile dostoupí určitého stupně, přerůstá možností amatérů a vyžaduje alespoň nejnutnější počet profesionálů. Vzpomínky na starou ÚMDOČ jsou filtrovány různými brýlemi idealizace, kdy se z časového odstupu zapomíná na obtíže a nedostatky a přežívá hlavně to hezké a optimistické.

Tato idealizace měla také v minulosti za následek, že řada návrhů na úpravu ochotnické organizace padla pod stůl — neuspěla. Návrhy se totiž neopíraly o solidní rozbor reálné situace hnutí, ale pouze o zbožná přání, vývojově nic nového nepřinášely a byly pouze prostým návratem zpět, k dřívějším poměrům. Ostře vyhocené stanovisko jedné strany, která nenacházela nic dobrého na dosavadním vývoji od vzniku Soběslavského plánu, narážela na neméně vyhraněné stanovisko druhé strany, která opět viděla jen negativní rysy dřívější spolkové činnosti.

Teprve před několika málo lety se začaly tyto protichůdné pozice sblížovat, když převážila snaha o rozumnou dohodu a řešení na obou stranách. V některých krajích, zvláště v Severomoravském a později i Východočeském a Severočeském, se objevily návrhy a pokusy o určité experimentální řešení, vycházející z principu posílení demokratizace v amatérském hnutí. Materiály z těchto krajů jsem měl možnost prostudovat. Lze je sotva posoudit v plném jejich rozsahu bez důkladné znalosti místních poměrů a podmínek, ale jedno mají společné: poctivou snahu o vyřešení celé situace (totéž se týká i článků Jiřího Beneše v hradecké Pochodni). Avšak dílčí krajské řešení řešením není, protože potřebujeme koncepci celostátní, která ovšem umožní krajům uplatnit i svá specifika.

Situace se tedy jeví zdánlivě bezvýchodná: samostatná organizace je nevýhodná a dosavadní nevyhovuje. Co tedy dělat? Zdá se, že nejrozumnější a amatérské práci nejprospěšnější je kompromis mezi oběma krajnostmi. Jestliže realizace Soběslavského plánu byla krutým strukturálním zásahem do dosavadního vývoje, pak opakování tohoto radikálního řezu v podobě návratu ke stavu před Soběslavským plánem by mohlo být začátkem

konce. A to jistě nechce nikdo, komu alespoň trochu leží na srdci amatérské hnutí. V čem ale kompromis? V tom, že se pokusíme promyslet a realizovat zásadu organizace nikoliv nezávislé, ale pouze relativně samostatné, zřízené při některé celostátní instituci nebo organizaci, v našem případě nejspíše při Ústředním domě lidové umělecké tvořivosti — a s přímým napojením na Ústřední komisi pro amatérskou uměleckou činnost, jejíž existence má být obnovena, protože v uplynulých letech citelně chyběl nějaký centrální koordinující článek v této oblasti. Pokusy v tomto směru byly již v některých uměleckých oborech učiněny, jmenujme za všechny alespoň Sdružení pěveckých sborů, které se na obdobných zásadách vytvořilo loni na celostátní konferenci v Jihlavě, nebo Československou federaci jazzových klubů. Tato forma organizace dává předpoklad odstranění nejvíce kritizovaných nedostatků, umožňuje zvýšit podíl účastníků zájmové činnosti na jejím řízení, poskytuje možnost volitelnosti orgánů odzvola nahoru i bezprostřední styk vyšších orgánů s nižšími, a vytváří i předpoklady pro aktivní začlenění do mezinárodních amatérských organizací.

Možná, že zastánci myšlenky samostatné ochotnické organizace budou tímto návrhem zklamáni. Ale co dělat, život se nepřizpůsobuje našim představám, ale my své představy musíme přizpůsobit životu. Navrhovaný způsob řešení bere v úvahu aspekt specifických potřeb jednotlivých uměleckých oborů, ale současně poskytuje prostor i pro nezbytný proces integrace všech oborů, které nemají jenom mnoho rozdílného, specifického, ale také mnoho společného. Amatérská umělecká činnost není jen uměle vykonstruovaným pojmem, ale reálným jevem. Z hlediska kulturní politiky je koneckonců lhostejné, kterému zájmu se člověk amatérsky věnuje, důležité je, že svůj volný čas využívá k ušlechtilé činnosti, která — v případě amatérské umělecké činnosti — poskytuje uspokojení nejen jemu samotnému, ale stovkám a tisícům diváků.

Ale při těchto úvahách nelze nezdůraznit jedno: sebelepší organizační forma není nic platná, jestliže nebude naplněna aktivní a obětavou činností všech členů. Další osudy amatérského hnutí — ať už si zvolí cestu samostatné nebo jakékoliv jiné organizace — a úroveň jeho činnosti závisí především na amatérech samotných.

Vážení přátelé, to je v podstatě všechno, co jsme považovali za potřebné na dnešním aktivu říci. Chci ještě jednou zdůraznit: Rozhodnutí o dalším postupu leží na vás samotných. Nikdo vám nebude bránit, jestliže se rozhodnete jít cestou samostatné organizace. Ale rozhodněte o svých věcech uvážlivě, bez vášni a emocí, nikoliv na základě pouhých iluzí a snů, ale po důkladném posouzení všech skutečností a zvážení všech argumentů. Čekalo se dost dlouho, proto jakýkoliv spěch a netrpělivost může být jenom na škodu dobré věci.

Ústřední komise Soutěží tvořivosti mládeže a pracujících, v níž jsou zastoupeny všechny hlavní společenské organizace a instituce, mající vliv na amatérskou uměleckou činnost, i příslušné resortní ministerstvo kultury a informací, navrhuje dnešnímu aktivu, aby zvolil pracovní skupinu z řad zkušených amatérských divadelníků a členů ústřední sekce pro divadlo, která by se podjala úkolu upravit reálné a seriózní podklady pro další rozvoj ochotnického divadla, především pak návrh na jeho organizaci a řízení a rovněž i statut této organizace. Současně se ukazuje jako potřebné a žádoucí vypracovat alespoň základ programu ochotnické činnosti na delší časové období, program, který by vzal na zřetel nejen problematiku špičkových souborů, ale také stovek a snad tisíců kolektivů vesnických, které ztrácejí perspektivu a často nevědí, jak dál.

Domníváme se, že je na čase přejít od slov a nekonečných diskusí k činům, aby příští Hronov již mohl uvítat delegáty celostátní konference, která by zvolila ústřední orgány a stanovila zásady další práce.

MIROSLAV LANGÁŠEK

Ochotnické divadlo by se v budoucnosti mělo stát předvojem dobrého divadla profesionálního. Mělo by pro ně připravovat zvláště obecenstvo. Profesionální divadlo by mělo vypadat tak, aby si toho zasloužilo.

A. M. BROUSIL

MOJE PŘEDSTAVA JIRÁSKOVÝCH HRONOVŮ

Jiráskovo Padolí dostalo v těchto dnech již zase svůj pravidelný poklidný tep malého městečka. Utichlo Jiráskovo divadlo i Slávie, denní i noční život vklouzl opět do normálních kolejí, zatímco vzrušené hlavy bojovných diskutérů 37. J. H. zajímají již zase problémy ve vlastních působištích. Odstup několika týdnů dává již možnost střízlivěji a bez zbytečného vzrušení hodnotit klady a nedostatky letošního hronovského „klání“ a z tohoto hodnocení najít nejrozumnější cestu pro budoucí Hronovy.

Tradice a pouta Jiráskových Hronovů jsou tak mocné, že se je v minulých letech nepodařilo narušit ani těm několika „bijcům“, kterým vadilo nedostatečné hronovské ubytování, zastaralá technika na jevišti Jiráskova divadla a některé další problémy. Široká ochotnická obec zůstala však i v těchto „likvidátorských“ letech Hronovu věrná a tak se letos sjelo na 37. J. H. opět více než 500 účastníků, dychtících po opětovných střetnutích se stejně zanícenými.

Nabízí se otázka, zda jsme jim jako organizátoři dali opravdu vše, co od nás očekávali. Omezení veřejných diskusí, nedostatečně předem připravená náplň klubů a pouze jedno veřejné setkání poroty se širokým plénem, to byly příčiny častých stížností účastníků.

Dalším hodně diskutovaným problémem je, zda pořádat Hronovy soutěžní či nesoutěžní. Ze zkušeností řady minulých let se domnívám, že dobrému průběhu Hronova rozumně organizovaná soutěž vždycky pomohla — ale nesmí se z ní stát prestižní otázka (soutěž za každou cenu). Myslím, že by soutěžní klání před ústřední porotou mohlo končit předkolem Hronova (tj. mezikrajoými přehlídkami) a hronovská porota — rozšířená případně i o zástupce stálých diváků, která by již vůbec nemusela se souborem po představení diskutovat, nebo pouze nevěřejně podle letošního vzoru — by pouze závěrem vyhodnotila nejlepší soubor, režii, scénu a herce podle cen věnovaných pořadateli, jejichž posláním by mělo být již předem určeno (např. cena VČKNV za nejlepší scénu JH).

V posledních letech se ustálil zvyk konat JH pouze po dobu osmi dnů, bez ohledu na to, zda máme či nemáme dostatek opravdu hodnotných a kvalitních inscenací. Myslím, že by nebylo na škodu vrátit se k jednomu starému rozhodnutí, že JH bude trvat tolik dní, kolik se podaří vybrat vysoce kvalitních inscenací — třeba jen 5 dní, nebo i 14 dní, bude-li inscenací nadbytek. Pak bychom se vyhnuli trapnému řešení každoročních „průšvihů“ slabších souborů. Víím, že je velmi těžké pro ústřední porotu odhadnout, kam soubor od května do srpna zhlédnutou inscenaci dotáhne a jak se projeví před „hronovským“ obecnstvem. A snad právě proto by ještě užší omezení délky Hronova pomohlo vytvořit z JH onu toužebně očekávanou „univerzitu amatérského divadla“. Pak by se snad nemuselo hrát každý den a podněty z inscenací by se mohly hlouběji probrat v seminářích, které by byly ve volných dnech a ne v den, kdy je další představení. Jak by toto řešení prospělo třeba náboru na představení, kdyby se např. v pondělí a pátek nehrálo! Pomohlo by to i dramaturgickému uspořádání. Repertoár by mohl být seřazen do bloků podle příbuznosti druhů i žánrů (např.: klasika, malé formy — jednoaktovky, moderní světová hra — absurdní divadlo apod.), k nimž by vždy za několik dní, po odehrání her příslušného druhu, mohla být veřejná diskuse plná.

Tím se dostávám k pracovní části JH. Diskusní hronovské kluby se sice již čtvrtý rok osvědčily, ale domnívám se, že každoročním opakováním se z této dobré formy stává již stereotyp a náplň se stále více rozměšuje. Myslím, že došel čas, kdy je nutno hledat opět nové studijní formy. Což se vrátit k těm v šedesátých letech osvědčeným odborným seminářům (pro které ovšem získat ty nejvyšší lektory)? Ale bezpodmínečně je třeba zavést konečně několik let slibovaná konzultační střediska jako pracovní dílny různých úseků divadelní práce (např. dramaturgie, scénografie, klubový život, tzv. „metodická“ pomoc atd.).

Myslím, že by příštím Hronovům vůbec prospělo větší

uvolnění od sešněrovaného oficiálního programu. Tím by se dostalo více prostoru různým neformálním skupinovým akcím (i zábavného charakteru), které by ovšem na nás — organizátorech vyžadovaly rovněž pečlivou přípravu (nespoléhat jen na improvizaci). Výborným příkladem takových neformálních společenských akcí může být letošní výlet na Hvězdu ve volný hronovský den, který ačkoliv byl přesně organizačně „narežirován“, poskytl spontánní zábavu téměř 180 účastníkům výletu, z nichž značná část se do připravovaného programu aktivně zapojila.

Mimodivadelní pořady, organizované v krásném přírodním prostředí hronovského parku, byly v minulých letech příčinou častých kritických hlasů (ať již oprávněných či nikoli) a podle nich dostaly Hronovy hanlivý přídomek „uspěchaná ochotnická pouť“. Kvalita letošních pořadů však myslím prokázala jejich oprávněnou příslušnost k divadelním pořadům v Jiráskově divadle. Budeme-li tedy v příštích letech opět vybírat pouze to nejlepší, co v ostatních oborech zájmové umělecké činnosti v našem okrese a kraji máme, dokážeme připravit hronovským návštěvníkům pestrou a přitažlivou náplň volného času, který jim vedle návštěvy představení a studijních úkolů zbývá. K tomu patří i promyšlená příprava různých nočních „posezení“. Vždyť každý z návštěvníků JH nepocituje přece touhu vyřádit se v noci v hlučném prostředí Slávie, ani jeho kapsa nestačí na každonoční konzumování „tvrdých“ alkoholů v nočním klubu JD.

A ještě několik slov k patronátům. Letošní (zajišťované převážně hronovskými závody) byly snad za posledních deset let nejlepší. Primát nesporně drží ČKD a Lesní závod. Přesto však doporučuji pro příští JH zajistit pro každý soubor více patronů a přesně jim vymezit úkoly, aby se jednotlivý patron pod tíhou úkolů (zejména „finančních“) neprohýbal.

Závěrem se domnívám, že i když jsme v posledních letech dokázali na JH mnohé zlepšit, že je stále ještě co vylepšovat a že se musíme snažit, aby každý další JH byl něčím novým a neopakovatelným.

VLADIMÍR SEMELKA

Hronov letos vřel jako ta „váza přeplněná“. Ne sice víc než jiná léta, ale také ani o stupeň míň. Chválily se hry a nadávalo se na hry. Nechválila se porota, ale nadávalo se na porotu. Mluvílo se pro i proti takovéhle organizaci Hronovů, ale konkrétní návrh jsem neslyšel. Škoda. Mohl jsem mít ulehčenou práci. Takhle se do toho musím dát sám.

Hronovský týden, málo platný, je přece jenom ochotnickým svatým týdnem. Setkávají se tu staří známí, utužují se přátelství, navazují se nové známosti, někdy i styky (rozuměj konexe!). Na schodech divadla, v kroužcích, v klubech, u vína i u smrduté vody se hovoří o divadle. Mladí, ještě mladší i ti starší až po pamětníky mnoha ročníků žijí divadlem: skladbou repertoáru, úrovní představení, závěry poroty (letos podle článků ve Zpravodaji) atd. Dvě či tři stovky těch nejskaldnějších se scházejí celý týden. Další stovky přijíždějí na jedno, dvě představení.

A proto si myslím, že by měl Hronov zahrnovat maximum žánrů, aby si všechny kategorie ochotníků mohly přijít na své. Samozřejmě, aby inscenace byla v daných možnostech příkladná, či snad lépe řečeno pozoruhodná. Venkovské soubory aby se tu setkaly s tematikou jim blízkou, obdobně mladí ze škol — a to jak po stránce autorské, tak i inscenační. S tím ovšem už souvisí práce výběrové poroty. Myslím, že by neměl být Hronov soutěží, kde stejně každý něco vyhraje, ale pestrou přehlídkou od klasiky přes crazy komedii až po absurditu (bude-li se ještě nosit a vznikne-li dobrá inscenace). A najde-li se představení zajímavé, ale problematické, je zde Slávie, jejíž prostory nejsou sice reprezentační, ale má výhodu, že právě díky tomuto prostředí se lámou už předem všechny přehradky a kontakt bývá velmi úzký. Slávie by mohla být prvotřídní dílničkou, ringem v tom nejlepším slova smyslu.

Hronov by nemohl být jistě „návodem k použití“, vzorem po stránce dramaturgické, ale jakýmsi orientačním bodem, ukazatelem. Výběrová porota by potom měla při sestavování programu dvě hlediska: žánrové a umělecké. Neznamená to však, že by měly požadavky umělecké ustupovat důvodům žánrovým. Kde není, ani smrt nebere. Anebo viz poznámky o Slavii.

Nemyslím, že je dost dobře možné srovnávat hry různého žánru a zařazovat je do žebříčku. Účast na Hronově by měla být už sama o sobě odměnou a zlatou visačkou

Pan Zítka — populární postava Jiráskových Hronovů.
Foto Baptista.

inscenace. Vyhodnocovat by se měly výsledky práce herce, režiséra, výtvarníka, případně hudby, a to v tom, jak dalece vycházejí z autora, nakolik se mu přibližují nebo co mu zůstávají dlužny. Jistě by se vyskytly případy, kdy není možno stanovit průkazně např. jediný nejlepší herecký výkon. Pak budou dva, tři — co na tom záleží?

A porota, myslím, by měla být naprosto jiná, než poroty výběrové. Výběrové poroty vidí představení jednou (minimálně), utvoří si názor, mají připomínky, a nevím, nevím, jestli se dovedou oprostít ode všeho předcházejícího a znovu se podívat na inscenaci novými očima. Soudím tak alespoň podle sebe. Ideálem by bylo, kdyby se porota mohla skládat z odborníků nejtěžšího kalibru, kteří by potom v rozhovoru se souborem dovedli pohovořit o chybách či nedostatecích opravdu zasvěceně. Členové výběrové poroty by pak mohli být lektory v kroužcích, kde by zdůvodňovali výběr souboru, posuzovali změny inscenací atd.

Pokud jde o kroužky, nevěřím, že ve čtyřech dnech se mohou jejich účastníci zdokonalit v herectví, režii atd. Možná, že by bylo dobré jen rozebírat zhlédnutou hru z hlediska různého zaměření kroužků. Tyto „kluby“ mají jednu úžasnou přednost — že je každý účastník nucen přesně formulovat své myšlenky a vyslovit je nahlas. A pak se třeba dát přesvědčit, že jeho názor nebyl z těch a těch důvodů správný, nebo mít pěkný pocit, že se dobře díval.

Ochotníci, i když se hádají, přou a řvou na sebe, každý podle přirozenosti své, jsou přesto, či právě proto, jedna rodina. Raduji se, jsou spokojeni a pyšní nad úspěchem, jsou smutní a třeba se i stydí za nezdařilou inscenaci. Věřím, že těch „zlých mužů“, o nichž se letos dost a dost hovořilo, je minimálně — a ještě je v jejich projevech vedl upřímný zájem o společnou věc.

A tak si myslím, že je škoda nevyužít soustředění tolika

divadelních nadšenců k tomu, aby se blíže poznali, pojednali spoustu společných věcí na oficiálních setkáních, diskusích a organizovaných seminářích, ale třeba i na takových výletech, jaký byl uspořádán letos.

Jinak trpíme stejnou chybou, jako náš průmysl a obchod: podceňováním propagace, informací. Programy Jiráskova Hronova, jichž se určitě prodalo velké množství, nám letos řekly poměrně málo. Pár slov o souboru, pár slov o hře. Bylo to nejednotné. Doporučoval bych odborný výklad o hře a další fakta, potřebná k pochopení. To povídání o souboru, jeho podmínkách, dramaturgické linii atd. by mohlo být zvlášť dáváno přímo v divadle uvaděčkami, jako se nám letos dostalo od Angličanů i Švédů. V programu by neměl chybět úvodní článek zástupce vyhlašovateli. A jistě by nebylo špatné, kdyby vyšlo zvláštní číslo Amatérské scény, věnované Hronovu.

Shrnuji své názory:

- Hronov jako přehlídka nejzajímavějších inscenací maxima žánrů;
- využít Slavie jako studijní scény;
- odměňování individuálních uměleckých výkonů;
- hronovská porota odlišná od výběrové;
- kroužky rozebírají zhlédnuté představení z určitých hledisek;
- víc společných zábavných akcí;
- revidovat náplň programů a věnovat více pozornosti informacím.

JINDŘICH NEBESKÝ

Před dvěma roky jsem na stránkách Amatérské scény psal o tom, jak jsem jela do Hronova poprvé a hlavně s jakými dojmy jsem odtud odjížděla. Mimo jiné jsem tehdy měla určité pochybnosti o funkci diskusních klubů členových podle jednotlivých krajů. Buď byly mé argumenty tak pádné (o čemž skromně pochybuji), nebo mé názory odpovídaly zkušenostem většiny, prostě 36. JH se vrátil k specializovaným klubům. Po dvouletých zkušenostech získaných v klubu porotců za vedení J. Černého (mimochodem se domnívám, že to je ten úplně nejlepší klub s tím úplně nejlepším lektorem, což asi tvrdí každý o tom „svém“ kroužku) si opět dovoluji vznést některá podotknutí.

Protože letošní Hronov znovu zavedl neverejná hodnocení souborů porotou, bylo hlavním tématem klubových diskusí hodnocení zhlédnutých představení, samozřejmě z hlediska té které specializace — herců, režisérů, porotců. V našem kolektivu se sešli lidé, ať už metodici nebo členové okresních poradních sborů, kteří se zabývají hodnocením ochotnických inscenací po léta, mají k tomu odbornou průpravu a dostatek praktických zkušeností. Proto mezi námi vládla v zásadních otázkách vzácná shoda, rozcházelí jsme se, jak to ani jinak nemůže být, v jednotlivostech. Co nám však často chybí při naší celoroční práci, je čas a možnost sledovat nejnovější divadelně teoretickou literaturu, zhlédnout nejvýznamnější československé inscenace. A pokud to snad i všechno zvládneme, nemáme už čas, ale ani schopnost vytvořit si samostatný ucelený obraz o současném stavu a tendencích tu i cizozemského divadelního dění, podívat se na to všechno v širších souvislostech.

Dovoluji si proto tímto způsobem (o jiném, lepším nevím) navrhnout pro příští hronovská setkání zřízení jednoho takového doškolovacího semináře, určeného především metodikům a porotcům, ve kterém bychom si mohli doplnit mezery vzniklé během našeho strastiplného a překotného pracovního roku. Vyžadovalo by to ovšem, abychom na tento seminář nepřijeli nepřipravení, abychom byli systematicky během roku upozorňováni na novou literaturu a zajímavé názory, z nichž by práce v semináři vycházela. Tajně doufám, že by se tohoto semináře ujal pan Černý, neboť tolik znalostí, osobitých úsudků, vtipu a ironie se hned tak v jedné osobě nenajde.

MILENA BALBINDEROVÁ

DISKUSE POKRAČUJE

Ochotník v nejvlastnějším smyslu tohoto pojmu je ten, kdo hraje z ochoty. Jenže není ochoten se tomu věnovat jen pro sebe, nýbrž je ochoten pracovat tím pro někoho a pro něco; oddáváje se dobrovolně své práci, přijímá řeholi veřejné služby. Tak se skrývá v podstatě ochotnictví paradox povinnosti.

A. M. BROUSIL

Letos si nemůžeme naříkat — podobně jako v roce minulém — na nedostatek zájmu našeho tisku o hronovskou přehlídku. Do uzávěrky tohoto čísla máme zatím více než sto informativních článků, hodnocení, kritik a postřehů z ústředních, krajských i okresních časopisů. Škoda, že o hronovské ústřední přehlídce nic letos nevěděly ty časopisy, od kterých bychom měli nejvíce čekat: Divadelní noviny, Kulturní tvorba a Literární noviny. Široké a zasvěcené rozborů nejen 37. Jiráskova Hronova, ale celé současné situace, které otisklo např. Rudé Právo, Mladá Fronta, Smena, Práce, Zemědělské noviny, Práca, dokazují upřímný zájem autorů o problematiku a smysl amatérské divadelní práce. Dost místa věnoval i krajský deník Pochodeň, i když uveřejněné články jsou z mého hlediska přinejmenším v řadě bodů diskusní, někdy se záměry, které jako by nesledovaly — nebo ani nechtěly sledovat — celý záběr akce, ale šly po určitých, již předem vymezených okruzích. Což je jistě právem novináře. Stejně je ovšem právem čtenáře, zvláště toho, který je na akci přímo zainteresován, ozvat se, když nesouhlasí. A teď

k některým zajímavým postřehům, vybraným z článků:

BRATISLAVSKÁ SMENA (Vlad. Štefko: Jiráskov Hronov předovšetkým mladý)

... aj amatérské divadlo sa začína vyrovnávať s najnovšími prúdmi moderného divadla... tento iskrivý kontakt nenastal z nejakých „fešáckých“ pohnútok, ale je možné v súboroch vystopovať istú logiku vývinu a uvedomelú dramaturgickú prácu. 37. JH nebol prehliadkou s jedinou vynikajúcou inscenáciou, ... ale neobyčajne vzrástla celková úroveň predstavení.

ZEMĚDĚLSKÉ NOVINY (M. Urbánková: Dobrá pohoda na Hronově)

Hronovská přehlídka se rozjela v ostřím tempu. Na mladou radostnou atmosféru prvních představení nemůže mít deštivé počasí vliv... Stejně radostná atmosféra radosti ze hry a tvoření provázela i vystoupení nejmladších účastníků Hronova, dětského souboru PÍRKO z Brna. Režisércé J. Delongové se podařilo vytvořit představení, které

okouzli bezprostředním půvabem dětské fantazie a hravosti.

POCHODEŇ (P. Průša: Sporné hodnocení)

Ostravské představení však nedosáhlo takového výsledku, aby se mohlo stát vítězem. Když už Hronov je tou nešťastnou soutěžní přehlídkou, kde je nutné sestavovat pořadí, musí porota při hodnocení posuzovat představení jako organický celek — nelze vzít jedno hledisko a to povýšit nad všechna ostatní. ... V průběhu přehlídky vycházel v Hronově Zpravodaj [jehož jedním z redaktorů jsem rovněž byl]. Tato tiskovina uveřejňovala záznam z rozhovorů poroty o každém představení. Kritizovali jsme úroveň věcných znalostí těchto hodnocení v Pochodni již v průběhu přehlídky ... (Škoda, že autor článku, jako člen tříčlenné redakce Zpravodaje, se nepokusil o nápravu ihned — měl přec dost možností. J. Š.) Nepřesná tvrzení matou diváka, zvyšují pojmový zmatek v hlavách. To nás vede k oprávněnému tvrzení, že porota se zabývala inscenacemi po povrchu.

PRÁCE (D. Šafaříková: *Do Hronova vtrhlo mládí*)

... české i slovenské ochotnické divadlo se rozvíjí dobře. Soubory se konsolidují a hledají vlastní — osobitou tvář. ... Není až příliš často vztah společnosti k souborům založen jen na zásadě má dáti — dal?... A proto i když na letošním JH bylo velmi mnoho dobrého a zajímavého — pokládám právě anglický podnět (*autorka myslí péči anglických škol o estetickou výchovu žáků, povinný předmět na školách je pohybová výchova, divadlo atd.*) za nejdůležitější. Ne, samozřejmě, že bych si troufala dávat rady přeřízným SVVŠ, ale kdyby tak ve větší míře a pod skutečně odborným vedením aspoň lidové školy umění...

PRÁCA (P. Hirš: *Nové prúdenie*)

... Pravda, organizačne ostáva amatérske divadlo stále ešte v rukách stredného, ba niekedy i staršieho pokolenia. Je preto len samozrejme, že aj na tohtoročnom Hronove sa musel — i keď nie tak vypuklo, ako sa niektorí nazdávajú — prejavíť generačný rozpor. Preto nie tak vypuklo, lebo mladost v našom amatérskom divadelníctve nereprezentujú iba vekove najmladší, ale — nashastie — aj mnohí zo starších, ktorí pochopili, že niekdajšie ochotníčenie stráca pomaly, ale iste svoju funkciu a význam v prudko sa meniacom spoločenskom živote i v nových kultúrnych podmienkach.

SVOBODNÉ SLOVO (J. Mikota: *Dramaturgie pro náročné*)

Letošní přehlídka se zaměřila na národního diváka... Uvážíme-li, že kvalitativních her většinou neodpovídá úrovni vybraných představení a kritériím Hronova — nabízí se otázka, zda je lépe vybírat pouze nejlepší představení nebo více respektovat zájmy obecnosti... Promyšlenějším dramaturgickým výběrem by bylo možno přispět k ozdravení situace.

POCHODENĚ (OR — *Hronov do druhého poločasu*)

Ke *Smočkovým hrám*: ... vzniká „veseloherní“ představení, v němž autorovo varování před odlidštěným světem je neúčinné. Zvláště se to týká *Bludiště*.

K *Jarryho hře Král Ubu*: ... výběr souboru porotou na Hronov nemusí této amatérské mládeži prospět. Je to zřejmý omyl. Ve své první polovině měla celostátní přehlídka amatérského divadla tedy zřetelně sestupnou tendenci.

RUDE PRAVO (Jiří Beneš: *Svět hravé fantazie*)

... Podle Hronova soudě, nemá československé amatérské divadlo vůbec chuť ustoupit z významných pozic. ... stále a neodbytně klade otázku, zda je naše společnost podporuje úměrně jeho významu.

MLADÁ FRONTA (M. Langášek: *Hronovské marginálie*)

Výrazným znakem letošního Hronova byla převaha mládí, i když ve všech případech nikoliv ještě kvalitativní... Mládež ve svatém nadšení pro věci moderní i módní je však současně náchylná odmítat i celou dosavadní tra-

dici (v níž bylo i mnoho pozitivního) včetně klasického repertoáru. Radikalismus mladých provokuje staré ochotníky a vyvolává generační spory. ... Vystoupení březnického souboru (Král Ubu) skončilo neslavně. Ale málokdo z diváků se zajímal o příčiny ... Rozhořčení odpůrci inscenace měli pravdu v tom, že jeho vybrání bylo přinejmenším problematické. Ale nikoliv proto, že hra obsahuje spoustu vulgarit, nebo že je soubor složen z neherců. Výběrová porota vzala na sebe příliš velké riziko. Stačilo, aby soubor si zapomněl hrát a snažil se opravdu hrát a celá režijní koncepce se zhroutila jako domeček z karet.

Na vedlejší straně vlevo Svatava (L. Mrázková), Esparbilla (A. Sušický), Marta (M. Kubáčková), vpravo představitelky ze švédského a anglického představení, dole Fanetta (Z. Buriánová), na této straně Václav (M. Eizler) a záběry z inscenací Soud lásky, Devět skandálních příběhů loupežníka Dicka Turpina, Král Ubu a Kuba. Hronovské snímky J. Pražáka.

A black and white portrait of a woman with short, dark hair, looking slightly to the right. She is wearing a light-colored, textured garment, possibly a sweater or jacket, with a dark collar visible. The background is dark and textured.

A k tomu ještě ty nápisy! Každých 50 metrů je na stromě připevněn nějaký výsměšný pozdrav či hrozba — např. „345. vážné varování porotě“ — nebo „zde polož 1,— Kčs (možno i ve valutách) — nepodváděj — jsi sledován!“ a další a další. A pod všemi nápisy podpis: n. p. Lapkotechna. A unavení a ustrašení poutníci jdou k neznámému cíli, neboť není cesty zpátky. Konečně docházejí temnou roklí k jakési planince, se všech stran obklopené příkrými stěnami. Vůdce karavany shromažďuje všechny kolem sebe, vystupuje na vyvýšené místo a tajemným hlasem oznamuje, že „jsme na nejtišším místě broumovských skal!“

Vzdávám čest a hluboké ocenění mladým náchodským amatérům, kteří se ujali úkolu být prostředníky 150 lidem, a kterým se to dokonale podařilo. Bylo jich asi dvacet, ale každý s obrovskou náladou, elánem a schopností improvizovat. Obětavě připravili celou trasu jako n. p. Lapkovétna, byli loupežníky, číšníci, porotou i tanečníky. Bylo jich na ten dav málo — ale zdolali ho. Protože jsou dobrá parta. A kde je dobrá parta, tam je i legrace, a kde je legrace, tam se dělá s chutí. Tu chuť a to zanícení přinášejí i na jeviště. To ostatně bylo z jejich „Soudu lásky“ od prvních replik znát.

M. STRÁKOVÁ

M. STRAKOVÁ

K O Č K A N A C E S T Á C H

Teď už není žádnou novinkou, že se parta mladých kumštýřů sebere a vyjede se svým „dilem“ mezi lidi. Je to i trochu móda. Móda, která plní i tu osvětu, což třeba o módě minisukní, pokud je nenosí přímo osvětářky, říci nelze.

Ale KOČKA byla první. Pochází z Karlových Varů (konečně jako řada jiných souborů malých forem, jimž se tam patrně daří). Jako kočující kabaret začal pod vedením Kima Nováka (není příbuzný Kim Novak, proslulé to herečky) v roce 1966 pořady Kabaret pro kočku a Vyšinutí. Oba pořady vyšly z per Kima Nováka a Marie Fiedlerové, která je nejen výbornou klavíristkou, ale i talentovanou souborovou skladatelkou. A pak to přišlo...

Kim Novák vypráví: „Jezdíme o prázdninách s maringotkou. Stála váhu šrotu, což je 24,— Kčs, kýble potu a nějaký vyžebnaný a vypůjčený materiál. Traktor, který tu budou tahá, nám půjčila továrna ZKL Brno, je to prototyp. Děláme jim zadarmo ověřovací jízdu.“

Letošní cesta trvala šest neděl a ujeli s maringotkou 2800 km. Kolem Čech a Moravy.

Zastihli jsme je v Hronově, kde vystupovali mimo pro-

gram, dva koncerty před vyprodaným hledištěm, bez hodnocení a seminářů, v noci, jen tak. Příjemné oživení přinesl jejich pořad Zpívání z cesty. Po dlouhé době jsme zase viděli talentované kabaretiéry, bavící se, ale i bavící. V programu zazněla řada kvalitních písniček (to je jejich silnější stránka), ale i několik dobře napsaných textů. Lze snad vytknout, že texty nemají stejnou úroveň (totiž ty laicíné jaksí trčí z jinak sympatického pořadu). Také dějová roztržitost vede chvílemi k dezorientaci. Škoda. Pořad napovídá, že Kočka předvede v budoucnu dobrou kabaretní hru, k níž směřuje již v předváděném pořadu tématem „Cesty do zaslíbené země“. Interpreti J. Steklík, J. Petřík, P. Erazím, K. Novák, M. Fiedlerová a vynikající zpěvák M. Jelínek dovedou pobavit i náročně.

Stojí za to je pozvat a vidět. Udělejte to, dokud se nezprofesionalizují. Ovšem, třeba vydrží i pak. Mají výhodu: přijedou, odehrají představení a zase po špičkách mizí, takže máte možnost těšit se, až se zase zčista jasna objeví. A že se těšit budete, za to vám ručím.

P. Bošek

D A N S E D' A M O U R D E L A B O H E M E D U N O R D

Three EAST—Slovakian Dances, Traditionelle Tänze aus Süd-Böhmen zum Ende der Faschingzeit, Dances des rebels slovaques provenant de la période de l'oppression feudale a pak ještě Vynášení Moreny a Furiant a Sborový tanec ze středního Slovenska a Rejdovák a Tance z Velké Kubry a Slováké a České a Slovenské a Dudácké písně a člověku odkojenému folklórem je právě tak, jako mírnému pijanovi, který si připomněl své odkojení mlékem. Trochu do úsměvu, trochu k sentimentálnímu povzdechu, trochu ke studu, který se někdy, při vzpomínce na bláhovou minulost, dostaví.

„Jed — no — kroč — ka, áá, a...“
František Bonuš je profesorem na AMU. Vyučuje předmětu, jenž se nazývá Lidový tanec, a vyučuje mu, mimo jiné, i studenty herectví. Studenty, jejichž posměchu není třeba se obávat, jejichž posměchu je třeba se bát.
„Točka, točka, dva, tři...“

Reditelství Československého státního souboru písní a tanců
nositele Řádu práce
si vás dovoluje
upozornit na
změnu telefonního čísla
Volejte prosím tato čísla 538041—4
ředitel ČSSPT Mila Vojta 538045
Praha 1, Pohořelec 25

„Divadla mají prázdniny. Co dělat v rozpálené Praze, zvláště jde-li o zahraniční návštěvníky? ... Především

však, a to je zcela k neuvěření, volají cizinci po českém a slovenském folklóru. Člověku, který se narodil a vyrůstal v této zemi v období až tropické vegetace valašských krůžků a chodských kol, se zdá být absurdní představa, že někdo může dvě hodiny nadšeně tleskat a vykřikovat při pohledu na verbuňk, čapáše či holubičku, anebo dokonce prosit cimbalistu, aby mu dovolil sáhnout si na cimbál. Je to k neuvěření, ale je to tak. Kdo nevěří, ať běží na Žofín, do koncertního sálu, kde téměř každý večer vystupuje Čs. státní soubor písní a tanců se svým folkloristickým programem. Uvidí, kterak si diváci při každém tanci či písni neúnavně otloukají dlaně a babylónsky halasí v citoslovcích, kterak se uprostřed programu vymršťují a zaujmají nejprůhodnější fotografomanskou pozici, kterak vrčí kamerami, kterak běhají za účinkujícími a žádají je o blízké popatření na krok a o autogram. Zkrátka jsou šokováni a shánějí se po folkloristických artefaktech a gramofonových deskách, kterých je v posledních letech pořádku, neboť vlna folklóru zmizela v českém moři; ostatně jako už mnoho jiných vln.“ (Lid. dem. 26. 7.)

„Lidi, ten Bonuš je snad potrhlík!“
„Tuhle ho sháněli — prej si vzal dovolenou a jel někam do nějaké vesničky, protože se doslech, že tam

takřka badatelskou nastudovány do pamatují tanec, co už nikdo neumí.“

„Ne, lidi jsou vážně divný. Dvacet let po válce a hle — nadšení nevy-mřelo.“

„Pane řediteli, kolik cizojazyčných programů jste během své, skoro dvacetileté, existence potřebovali?“

Stůl se zaplnil prospekty, výstřižky z kritik, fotografiemi.

„To musím začít kousek zpátky. Tady ... čtete prosím.“

— S posláním objevovat a uchovat lidové umění obou našich národů a přetvářet je do jevištních uměleckých obrazů byl ustaven 1. září 1948 Československý státní soubor písní a tanců. Programově vycházelo nově vzniklé těleso z autentických pramenů lidového umění. Písně, tance a všechny projevy lidové tvořivosti musely být nalezeny v zapadlých koutech naší vlasti, tam, kde se ještě udržely ve své živé a přirozené podobě, zaznamenané, umělecky stylizovány a s pečlivostí

jevištního tvaru. Byla to cesta s magnetofonem a skicákem do slovenských vesnic v Horehroní, na Kysucko a pod Vysoké Tatry, do pustých východoslovenských rovin i na Valašsko, Moravské Slovensko, do jižních Čech, na Chodsko a do podhůří Krkonoš. Tam stále ještě pulzovala čerstvá krev lidové tradice, držely se staré obyčeje, zpívaly se písně a u muziky se tančily v krojích lidové tance.

Přípravné práce trvaly dva roky a podílela se na nich řada našich významných umělců; a mnozí z nich provázeli svou tvůrčí péčí soubor až do dnešních dnů.

Během dvou let se soubor zformoval ve tři složky — taneční, pěveckou a hudební. Už při svém prvním vystoupení si získal precizním podáním klenotů naší lidové tvorby nadšené uznání široké veřejnosti. —

„A pak následovalo těch devatenáct let. Uskutečnili jsme několik tisíc představení. Napřed doma, později i v zahraničí.“

— Čsl. státní soubor písní a tanců hostil téměř všechny evropské země a mnohé svá pozvání několikrát opakovaly.

... je to velmi milý folklór; nabízí vám koktejl úsměvů, květů, dobrého humoru, vynalézavosti, dobré nálady a sebedůvěry... (Figaro, Paříž)

... a na této třídě najdete divadlo L'Etoile, kde už skoro dva měsíce dá-

vají představení, na které se hrne celá Paříž... Furiant, který tančí osmnáct členů souboru, zahajuje představení. Sotva umlkne potlesk, vběhnou na jeviště skupiny tanečníků v bohatě zdobených krojích, aby zatančili verbuňk, čapáše a čardáš. Hledištěm bouří takový potlesk, že tanečníci musí finále opakovat. A to se stává skoro při každém představení. Nemůže být lepšího důkazu obdivu... (Largouillier, Paříž)

„Na jaře 1955 jsme se vydali na čtyřměsíční cestu přes Sovětský svaz do Číny, Koreje a Mongolska.“

Ředitel Míla Vojta se na chvíli odmlčel. Jakoby chtěl vyplnit tu práci nabitou pauzu, která má druhou hranici v roce 1964, kdy soubor objevil Ameriku.

„Čtyři měsíce je dlouhá doba, během které nás vidělo přes 760 000 diváků, projeli jsme 97 měst, 114krát jsme hráli Kde domov můj a Nad Tatrou sa blýská, vystupovali jsme v televizi a rozhlas, poskytli nespočítatelné množství rozhovorů, projeli vzdálenost 40 000 kilometrů. Dnes se nám všechny tyhle počty zdají jako sen, nad kterým už není proč kroutit hlavou. V současné době máme totiž několik skupin, takže můžeme najednou vystupovat na Expo 67 v Montrealu, v Olympii v Paříži, na zájezdu v Japonsku i na Žofíně.“

Žofín 25. 7. 1967

— ... ne že bychom chtěli znovu křísit lidovou tvořivost, ne že bychom chtěli provést filipiku pro odzemek a dudy; rádi bychom jen, abychom se někdy uměli podívat na to naše nejprostší umění očima cizinců. Snad by se nám pak táhlá ovčácká píseň zdála stejně něžná a tajemná jako vamberšská krajka a skočná stejně krásná jako stará, s láskou urobená forma husara. — (Lid. dem. 26. 7.)

„A pane profesore, valašský dvojdup je přesně jak?“

„A jak to udělat, aby se mi při těch točkách nemotala hlava?“

Otázky se hrnou a korepetitorka u klavíru by nad sebou skoro potřebovala komin, jak se z ní kouří, protože neuvěřitelné se stalo skutečností. Profesor Bonuš, jeden ze zakládajících členů Čsl. státního souboru písní a tanců, dokáže i dnes, kdy aktivní činnosti zanechal, vzbudit ve svých posluchačích tolik nadšení, dokáže se sám tak „rozpálit“, že člověk po chvíli zapomene na všechno. Především na onen shora konstatovaný pocit odklonu folklórem.

„Zkušenosti ze zájezdů měly samozřejmě i druhou stránku a staly se pobídkou k ještě usilovnější práci. Dnes je profesionalita členů souboru tak vysoká, že si můžeme troufnout i na nejnáročnější úkoly. Komponujeme pořady s jednotnou dějovou osnovou, která obsahově vychází z lidových legend, soustavně se studují tance a písně jiných národů. Byly zpracovány i méně obvyklé formy lidového projevu, zajímavé žánry proletářského umění, současně vycházíme i z tvorby nejtýpističtějších českých umělců. Netradičním způsobem byla

ztvárněna třeba Smetanova Polka z Prodané nevěsty, Dvořákovy Slovanské tance i Vojna E. F. Buriana. Jednou z posledních premiér je pořad „Utkáno z pramenů“, ve kterém jsou jevištně ztvárněna Janáčкова Rikadla, Lidová nocturna a Lašské tance a Bohuslava Martinů Otvírání studánek a Pohádka o Popelce. Druhou polovinu programu tvoří část ze zpívaného baletu Špalíček.

A samozřejmě, že tohle všechno připravujeme především pro domácí publikum. Do měsíce máme kolem 54 představení, budete se možná divit — už zase vyprodány! „Vlna folklóru“ totiž paradoxně postihla i nás a málokdo si dovede představit, co pro nás znamená třeba takovýhle dopis: ... při vzpomínce na setkání s ČSSPT musíme za děti naší školy i za učitele napsat několik slov. Po mnoha dobře myšlených, ale nakonec naprosto bezúspěšných pokusech naučit děti poslouchat hudbu, je vaše vystoupení konečně to pravé. Když jsme potom s dětmi hovořili, zjistili jsme, že poslouchaly pozorně a že si Janáčka a Martinů snad navždy spojili s velkým prožitkem... (ZDŠ Čáslav)

Málo platné, k čemu by nám všechny ty úspěchy za hranicemi byly, kdybychom doma hráli buď před prázdným, nebo nakomandovaným, předem zaujatým hledištěm... A František Bonuš se nadšeně přidává k patnácti posluchačům herectví pražské DAMU, kteří nadšeně vykrucují sousedskou.

Ale protože jsme lidé nedůvěřiví — není pro tu vysilující činnost jen nadšení trochu málo? Nepramení tenhle návrat „k lidu“, tohle objevování nejprostší krásy, ještě odjinud? Zvláště nalézáme-li se mezi mladými divadelníky?

— Hledat řečiště, cesty a cestičky dnešního divadla předpokládá určitou vůli k zobecnění... Paralelně, souběžně (s proudem divadla faktu) můžeme uhadovat existenci proudu, řekl bych — lidových her... Když vycházely v padesátých letech texty lidových her, zůstával jejich velký náklad celkem bez valného zájmu divadelní veřejnosti... Když předtím uvedlo bratislavské SND stylizované lidové pásmo Rok na dědině a později Bukovčanovo (slaboučké) Surové dřevo, usmívali jsme se nad přemírou slovenského folklóru. Bylo to ostatně pochopitelné, folklór byl oficiálním synonymem pokřivenosti... Zkrátka umění mělo co dělat, aby se jednostrannému vlivu folklóru ubránilo, aby jím nebylo pohlceno. Zvláště když folklór byl, abych tak řekl legalizován, zatímco moderní umění se muselo velmi těžce probíjet. Od té doby uběhlo mnoho vody, mnoho se událo, v umění, ale hlavně ve společnosti... (K. Dejmek..., naše Komédie o umění atd.) Divadlo se obrací ke svým zdrojům, snaží se zbavit nánosů přílišné rafinovanosti intelektu, obrací se k naivismu neposkrvněné čistoty divadelního diletantismu. Po svém obrovském vývoji najednou zpět ke studánce čisté, pramenité vody... — (Aleš Fuchs, Amatérská scéna, č. 7, 1967) O geniální básnivosti české a slovenské lidové poezie věděli velcí „hledáči“ od Čelakovského po Buriana. O geniální básnivosti lidové poezie však vědělo především a vřadycky nej-

širší publikum. Protože mu byla nejen, jak se oficiálně už tolikrát konstatovalo, blízká, potřebná, ale hlavně — na základě její srozumitelné moudrosti je možné učit se rozumět umění vůbec.

Že u nás došlo k paradoxní situaci, o které se už zmínil Míla Vojta, že se lidé (bohužel hlavně mladí) lidovosti přejedli, je víc než politováníhodné. Protože jsou objevy, kterých by bylo lépe se ušetřit, alespoň za cenu, kterou teď platíme při znovujevování lidových her, písní či tanců. Za cenu, která skoro obnáší napravování ztráty kontinuity, ztráty spojení s pramenem.

Naše malé zauvažování nad téměř dvacetiletou činností Čsl. státního souboru písní a tanců nechce být stavbou panychidy. Chce jen říci, že i dvacet let, pro dokumentování omylů a nalézání tak výstižných, je málo. Málo k zabránění omylům dalším. Ale snad i dost k zabránění opakování omylů základních.

LÍDA ENGELOVÁ

HRA-DOKUMENT

V libeňském Divadle S. K. Neumanna hrají v režii E. Němce anglickou hru — dokument H. Hastingse MLČENÍ LEE HARVEY OSWALDA. Hra, kterou přeložila G. Nová a pro DSKN upravil J. Flíček, pojednává o soukromí údajného pachatele atentátu na J. F. Kennedyho. Hra vzrušuje především snahou pochopit L. H. Oswald, k němuž nepřistupuje jako k jedinému pachateli. Přes všechny nově se tvořící hypotézy o atentátu je objektivní a působí aktuálně. Hastingsova hra je dokument. Nekalkuluje se senzací, ale snaží se pochopit určitou část historie tohoto případu přes individuální osudy.

Hodí se pro vyspělé soubory, hrají v ní čtyři herci, kteří musí unést celou zátěž představení. Nepotřebuje náročnou výpravu, stačí charakteristický náznak. Hra je devizově volná.

J. FLÍČEK

Komise: Paní Oswaldová, dal vám Lee Harvey Oswald někdy důvod k tomu, abyste si myslela, že chce zastřelit presidenta Kennedyho?

Marina: Neměla jsem tenkrát žádný důvod, abych si myslela, že něco takového zamýšlí. Já jsem mu tenkrát nerozuměla.

Komise: Pamatujete si ještě, jak jste objevila tu pušku?

Marina: To bylo na Neely Streetu. Myslí, že to bylo v únoru 1963.

Komise: Jak jste na to přišla? Viděla jste tu pušku někde v bytě? Rozmyslete si to.

Vypravěč: Karabina Mannlicher-Carcano 38 byla poslána z Chicaga na jméno Hidella do Dallasu na jaře 1963. Warrenova komise tvrdí, že Hidell byl Oswald. Karabina měla mít čtyřnásobný zvětšující dalekohled. Paní Painová, v jejíž garáži měla být karabina schována, tam nikdy nic takového neviděla. Paní Marina Oswaldová, která byla od atentátu „pod ochranou“ Tajné služby, vypovídala jinak.

Komise (k Marině): Rozmyslela jste si to?

Marina: Ano, Lee většinou býval ve svém kumbálku... četl tam... mívál tam svoje věci — a tam byla ta puška.

Komise: Byl na ní zaměřovač?

Marina: Ne, zaměřovač na ní nebyl.

Komise: Když jste tu pušku viděla poprvé, mluvila jste o tom s manželem?

Marina: Ano, ptala jsem se ho...

(Lee klečí na podlaze v pokojíčku, před sebou má olej na pušku, leštadlo a vytěrák. Puška je rozebrána. Marina stojí ve dveřích těsně za ním.)

Marina: Tohle už jsem někde viděla, ne?

Lee: Záleží na tom... jestli lezeš dovnitř a šmejdiš...

Marina: Viděla jsem nějaký balík... minulý týden.

Lee: Ten balík jsi mohla vidět jediné tehdy, když jsi vlezla dovnitř.

Marina: No a?

Lee: No a! Lezeš mi do mého soukromí...!

Marina: Tak promiň...

Lee: Moc pozdě.

Marina: Zamkni si tady, když nechceš, abych viděla...

Lee: Proč?

Marina: Kup si zámek.

Lee: To si nemůžu dovolit.

Marina: Kolik taková věc stojí, Lee!

Lee: Kdybys dovedla pochopit, jak je člověku... věděla bys, že nemůžeš prostě vrazit do jeho pokoje... není to slušné. Důvěra, Marino...

Marina: Kolik, Lee?

Lee: Stála jednadvacet dolarů.

Marina: Proč to kupuješ? Nemáme na to. June potřebuje nové botičky! A ty koupíš tohle. Za tu pušku by člověk koupil... ledničku, ne?

Lee: Když myslíš... hodně starou... možná...

Marina: Šaty pro mě a střevíce a punčochy... kolik?

Lee: S tebou se nedá mluvit.

Marina: A ty koupíš něco takového... a ještě to leštíš!

Lee: Už jsem řekl, nepleť se do mých věcí.

Marina: Já... já ti nerozumím, Lee... snažím se...

Lee: Já chci mít jenom pokoj...

Marina: A nemáš rád June a já...

Lee: Mám. Řekl jsem ti, že mám.

Marina: Víš jak to myslím... jsi teď úplně jiný.

Lee: Jasně, že jsem. Když mě pořád dráždíš... tak se nediv.

Marina: Už mě to unavuje... pořád jen samý křik...

Lee: Seš líná a pomalá a nebudeš vařit, ale chtěla bys ledničku a ještě tě to unavuje!

Marina: Můžu... pro tebe něco udělat...? Můžu? Udělám, co chceš. Všecko. Nezlob se. Já ani nevím, co mám vlastně dělat... Necháš mě? Udělám všecko, co...

Lee: A teď jsi ještě zbabělá.

Marina: Řekni, co chceš...

Lee: Dobře. Ale bez legrace.

Marina: Ano.

Lee: Na nic se mě neptej... Nech mě dýchat, dej mi pokoj... mám tady ještě něco... (Jde ke skříni a vytáhne fotografický aparát — zrcadlovku. Podá jej Marině.) Tak to jsem už složil... jak je to teď... ty se mi postav sem, já se připravím a ty mě vyfotografuješ... protože mám ještě něco... to musíš vidět... (Otevře další zásuvku a vytáhne pistolí s pouzderem.) To jsem taky koupil. Jako zbraň je to mnohem lepší. Tak puška je tady... v pořádku... všecko... ještě pistolí a... ty se mi postav sem... (Táhne ji dopředu a zaujme pózu, v jaké je vyfotografován na snímku, který předložila Warrenova komise. A Marina dychtivě zvedne aparát) tak... Film tam je. Přetoč obrázek... máš? Teď... kde je slunce? Marino?

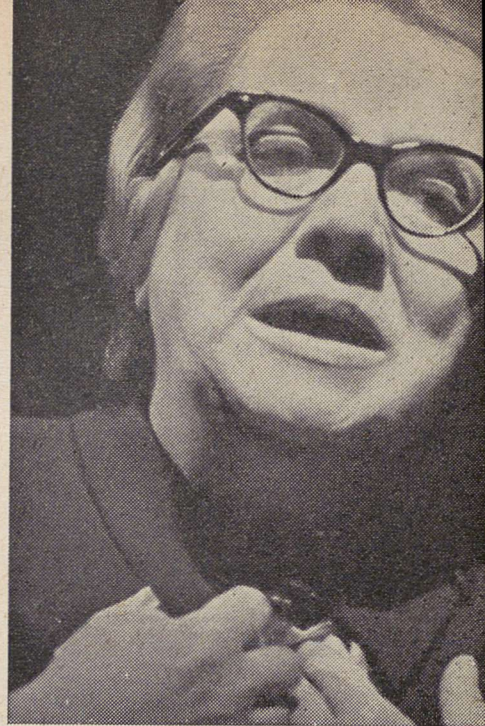
Marina: Za mnou.

Lee: To je první správná věc za celý den, cos neudělala špatně.

(Marina udělá dva snímky. Cvak. Potom přetočí film. Cvak.)

(Jevíště ztemní. Za chvíli se vrací Marina.)

Na snímcích dr. J. Svobody P. Maršálková (Matka), J. Teplý (Komisař) a K. Hlušíčka (Oswald) z libeňského představení Mlčení Lee Harvey Oswald.

Čvančarova poradna

Moje výzva k otázkám padla na úrodné pole a redakce mně doručila několik žádostí o konkrétní rady. Postupně je budu podle příručky zodpovídat.

Leopold Králík z Pobořan u Olomouce a spolu s ním řada dalších se ptá na základní otázky při realizaci divadelních her.

Karel Čvančara v divadelní příručce kapitole XII. v odstavci 3 uvádí, co bývá při amatérských inscenacích kamenem úrazu, zabývá se realitou na jevišti, zvířaty, neklidem za scénou, světlem v zákulisí a výpomocí v nouzi dekorační. Cítuji:

„... Bylo již jednou podotknuto, že na jevištích dlužno uplatňovati jen zdánlivou realitu, tak se tomu má i při znázorňování bitev, rvaček apod. scén. Výjevy takové musejí býti velmi pečlivě nastudovány a nastrojeny, ovšem tak, aby nebyla zřejma úmyslnost a nastrojenost. Již při zkouškách nutno dbáti toho, aby účinkující, ať jednotlivci ať skupiny, vycházeli přesně z udaných míst a dobře si zapamatovali směr, ježto při představení, nedbá-li se tohoto opatření, účinkující vrážejí buď do sebe nebo do kulis a do prospektu. Kymáčení se prospektu a kulis (zvláště tzv. oblouků) zabráníti lze ovšem částečně tím, že se prospekty a tzv. oblouky dole přivrtají k pódium, nebo ještě lépe, připevní se za ně kolmé podpěry, pořízené způsobem jako u kolmých ramp, jenže jsou z prken mnohem tenčích.

Příliš temperamentní herci často na malém jevišti činí velké rozmachy a tím se stává, že celé jeviště se v pravém slova smyslu třese. Kulisy se kymácejí, nábytek poskakuje a rekvizity se kutálejí. Je to tzv. trhání kulis, které nikterak nepřispívá k pěknému dojmu představení. Mnohem ladněji vyjímá se jen gesto; například není-li dost místa a je-li předepsáno, aby vrhl se protivník na protivníka, stačí, napřáhne-li neb tasí-li útočník zbraň na soka.

Vůbec doporučuje se nepřepřelňovati jeviště, byť i autor předepsal určitý počet osob a nábytku. Velmi často se stává, že je předepsán uprostřed jeviště strom. Ochotníci svědomitě předpis splní a pak nemohou se na jevišti hnouti. V takových případech je radno předpisu autorova neuposlechnouti, ovšem není-li bezpodmínečně nutno, aby strom neb pod. na jevišti byl. Vůbec učiní režisér dobře, uvědomí-li si, že není zapotřebí dáti na jeviště vše, co může, ale že stačí částka.

Tu platí heslo: Detail jako základ! Ne do podrobnosti vše věrné, ale jednu věrnou podrobnost, která v divákovi vyvolá dojem celku.

Totéž platí i o uvádění živých zvířat na scénu. Ochotníci, kteří mají malé jeviště, nemají nikdy vybírat hru, ve které nezbytně na scéně je zapotřebí živého zvířete, např. koně nebo psa. I tzv. markýrování koně vycpaným (kaširovaným) koněm se nedoporučuje, ježto působí komicky. Viděl jsem hráti na ochotnickém jevišti „Cestu kolem světa“, při níž na malé jeviště byl uveden velbloud i slon (v kůži oblečení účinkující), což vyvolalo v obecenstvu smích místo dojem. Avšak i menší zvířata působí mnohé nepřijemnosti, proto je lépe obejít se bez nich.

Stejně jako přehánění, je na újmu neklid za scénou, jakož i hluk, který způsobuje chůze po nekrytém jevišti. Je osklivým zvykem, že jak při zkouškách, tak při představení účinkující se za scénou baví, nebo, což se také často stává, režisér a inspicient pskují dosti hlasitě účinkující za kulisami. Nehleď k tomu, že tím zbytečně rozrušují účinkující, působí to nepěkným dojmem, slyšíme-li ze zákulisí často při scénách velmi tichých podrážděné hlasy...

Pan Čvančara pak svoje rady v této kapitole uzavírá:

„... Na tomto místě nutno však ještě zmíniti se o nesnázích, které vznikají režisérům malého jevištěčka, má-li někdo z účinkujících mluvit z okna, aneb má-li se vcházet např. do nádherného paláce. Do malé kulisy bývá učiněno ještě menší okénko, jímž prostrkuje herec nebo herečka hlavu a mluví. Působí to velmi komicky a mnohdy zkazí se tím vážná scéna. Je lépe, mluví-li se předepsaná věc z kulisy a herci na jevišti tváří se tak, jakoby naslouchali hlasu přicházejícímu shůry na straně. Nejednou nebývá ani zapotřebí dekorace nádherného paláce, neboť stačí, vyškrtáme-li z mluvené úlohy příslušná slova. Tak např. praví-li herec: „Hle, v tomto nádherném paláci přebývá má láska“ a není-li po ruce vhodné dekorace, stačí, podotkne-li herec: „Hle, zde přebývá má láska.“ Jak zřejmo, i zde záleží velmi mnoho na důvtipu a obratnosti režisérově. Než nesmí se zapomínati, aby nebyla škrtnuta slova důležitá, na nichž často spočívá celá zápletková hra...”

KAREL RIMSKÝ

Pokračování příště.

Vážený pane Rimský
nebo jak se jmenujete!

Váš článek „Kterak jsem skrze babičku k perspektivám přišel“ mne vyprovokoval k tomu, abych Vám prostřednictvím redakce napsal. Myslím si totiž, že je nedůstojné a laciné dělat si legraci z toho, čím žili ochotníci před lety. Jen se podívejte, kam jste to Vy a Vám podobní s ochotnickým divadlem dopravovali. Dříve byli ochotníci vážení, rádi s nimi spolupracovali přední divadelní umělci, pro ochotníky se vydávaly knížky a příručky. Existovala organizace. Lidé se na ochotnická představení těšili a navštěvovali je. A dnes? Soutěže vyhrávají soubory s podivnými kusy, v nichž se někdo nemůže vyznat, připustili jste na jevišti vulgárnosti a hrubosti a říkáte tomu absurdní divadlo. Kromě Vašeho časopisu, který otiskl Váš pobuřující článek a který navíc v posledních letech nepatří prostému divadelníkovi, se nic pro ochotníky nevydává. Organizace není žádná, majetek, který spolky měly, je ten tam a je vůbec div, že se v této situaci ještě ochotnické divadlo hraje.

Ironizujete praktické porady a návody. Kdybyste raději místo úsměšků požádali nějaké odborníky, aby zodpověděli praktické otázky, s kterými se tak často zápolí. Víte vůbec, jak to vypadá s kroji a parukami? Že jsou tak drahé, že si menší vesnické soubory nemohou dovolit hrát krojované hry? Vysmlávejte se Čvančarově knize, ale kdy naposledy vyšlo něco takového pro ochotníky?

Jsem vždycky podobnými články v Amatérské scéně pobouřen a nedivte se, že pak mnozí z nás tento časopis neodebírají.

Vím, že můj dopis neotisknete, ale chci, abyste věděli, co o tom smýšlejí ochotníci, kteří hráli divadlo v době, kdy jste možná nebyl ještě na světě.

František Hořínek,
Křetín, okres Blansko

Vážená redakce!

Po přečtení článku „Kterak jsem skrze babičku k perspektivám přišel“ jsem byl rád, že se konečně někdo odhodlal alespoň zastřeně kritizovat odpovědná místa za stav, který je v ochotnickém divadelnictví.

Zatím co Ústřední dům lidové umělecké tvořivosti a ministerstvo školství a kultury několik let spekuluje o smyslu a perspektivách amatérského divadla a vymýšlejí různé materiály, našli si ochotníci sami cestu dalšího vývoje. Vznikla celá řada diváckých přehlídek, na nichž se ochotníci sejdou a sobě i divákům pro radost a potěšení hrají divadlo. Slyšel jsem, že Národní shromáždění, snad nějaký jeho výbor pracuje na osnově shromažďovacího zákona. Jsem přesvědčen, že to bude cesta, kterou se ti, kteří mají zájem o amatérské divadlo, budou moci sdružit a vytvořit podmínky pro svoji zájmovou činnost.

Jsem přesvědčen, že naše ochotnické divadlo si svoji cestu najde na vzdor vši „pěči“, kterou mu zatím věnují kritizované orgány. Neškodí občas se ohlídnout, aby se nemusely objevovat Ameriky.

S pozdravem

Vladimír Toška,
Úpice

Ochotnické divadlo má budit a pěstovat úctu k jazyku. Proto se musí ochotníci hlavně a především naučit mluvit. Nechť pevně věří, že naučí-li se to, vše ostatní jim bude přidáno. Kdyby ochotnické divadlo přinášelo těm, kdož je hrají, i těm, kdož je vnímají, estetický požitek z krásy mateřštiny, dost by to bylo k jeho slávě. Kdyby však přinášelo dost smyslových požitků těm, kdož je hrají i vnímají, ale hudlařilo jazyk, stačilo by to k jeho haně.

A. M. BROUSIL

O JÓGICKÉM DÝCHÁNÍ

PhDr Karel Werner

V kruzích našich zájemců o jógu je velmi mnoho přívrženců tzv. *pránájámy*, což je hathajógičká nauka o dýchání. Na každé veřejné přednášce o józe se vyskytují dotazy na metodiku i výsledky dechových cviků a čas od času se dostaví jedinci, praktikující po nějakou dobu některý jógický dechový cvik, o němž se doslechli nebo dočetli, a žádají radu nebo vysvětlení problému, který jim při tom vznikl. Ve všech těchto případech je vidět, že znalost těchto dechových cvičení je u nás mezi lidmi značně nepřesná a neúplná a představy o účinnosti a výhodách jednotlivých dechových cvičení příliš přehnané. Je sice pravda, že dechová cvičení jsou velmi účinným nástrojem v ovlivňování tělesného i duševního organismu člověka, ale je to nástroj, s kterým je nutno umět dokonale zacházet, jinak se může stát velmi nebezpečným. Kuse znalosti pránájámy pramení ze starších spisů nevědeckého rázu a od autorů, kteří čerpali z různých knih bez vlastní praxe. Také modernější zahraniční spisy o józe uveřejňují namnoze popis pránájamových cviků dosti neodpovědně, i když technicky snad správně. Přestože podotýkají, že uveřejněné cviky je možno provádět jen pod dohledem zkušeného učitele, v podstatě chybují, neboť uvádějí ve známost pokročilé techniky dechové, aniž dostatečně vyzkouší nezbytné předpoklady; nastiňují tak říkajíc systém algebry, aniž vyzkouší obyčejné sečítání (tato výtka platí i tak jinak výběrní autorům, jako je Yesudian nebo Iyengar; z moderních autorů správně psal o pránájámě snad jen Boris Sacharow). Z těchto důvodů nemůžeme pokládat za správné, že také u nás vyšly zkrácené popisy pránájamových cviků časopisecky (ve Startu a Trenéru a cvičiteli), a to bez dostatečné zkušenosti autorů, jen na základě cizí literatury. Povězme si tu proto něco o abecedě dechových cvičení, o základních faktech, které by měl každý zájemce respektovat a uvážit, nežli půjde dále.

V našem systému základu hathajógy tvoří dechová cvičení doplněk působení ásanů především na zdraví tělesného organismu a dále na udržování jasné a bystré mysli. V tom smyslu je přiřadíme k probranému souboru ásanů, přičemž tento jejich účel omezi podstatně výběr pro nás použitelných dechových cviků. V oblasti duševní jógy jsme dechová cvičení v pravém slova smyslu vyloučili (a to je právě největší část pránájámy) a ponechali jsme si dechový proces, spontánně probíhající a naší vůli neovlivňovaný, jako předmět duševního cvičení jógického, které jsme popsali pod názvem „vědomé pozorování dechu“. Toto cvičení má ovšem také jako vedlejší účinek velkou část výsledků, ne-li všechny, které slibuje pránájáma, a navíc ještě svůj specifický výsledek v oblasti duševní jógy. Kdo tedy provádí „vědomé pozorování dechu“ pravidelně alespoň jednu půlhodinu denně, nemusí se věnovat žádným dalším cvičením dechovým. Věnuje-li se pozorování dechu večer před spaním, může ovšem např. ráno po hathajógickém souboru také provádět některý z obou dechových cviků, které popíšeme. Kdo však se ještě nedostal k tomu, aby pozorování dechu věnoval alespoň půlhodinu denně, měl by rozhodně jeden z pránájamických cviků pravidelně denně provádět. Ujasněme si však nejprve, oč při dechových cvičeních jde a co se při nich děje.

Základní funkcí dechu je zásobit organismus dostatečným množstvím kyslíku vdechováním příměšeného množství vzduchu a zbavovat jej odpadového produktu

životního pochodu, jímž je kyslíčník uhlíčitý, při vydechování. Přívod kyslíku a odvod kyslíčníku uhlíčitého je nezbytnou podmínkou zdravého fungování těla a všech jeho orgánů a udržení plynulého procesu uvědomování, čili jasné mysli. Nedostatek kyslíku nebo nadbytek kyslíčníku uhlíčitého se ihned odrazí v poruchách procesu uvědomování od pocitu nevolnosti až po mdlobu a případnou smrt.

Co jsme uvedli, jsou fakta každému známá. Této znalosti však nikterak neodpovídají dechové zvyklosti průměrného dnešního „moderního“ člověka: jeho dechový rytmus bývá nepravidelný, přetržitý a nervózní. Dýchá povrchně a nedbale, nevyužívá kapacity plic ani z poloviny. Bez skutečné příčiny dýchá často jakoby s námahou a přiškrčeně a velice rozšířený je krajně nezdravý způsob vdechování vzduchu ústy místo nosem, a to u dětí i dospělých. Jen výkonní sportovci, gymnasté a jiní cvičenci, jsou dostatečně navyklí na správné a hlubší dýchání, ale z jógického hlediska ani oni nedýchají dokonale, používajíce tzv. středního dechu, zatímco jóga trvá na plném dýchání. Plné jógické dýchání vychází ze zásady, že člověk by měl při vdechu spotřebovat daleko větší množství kyslíku, než se běžně děje. Pomineme-li malé množství vzácných plynů a kyslíčníku uhlíčitého, skládá se vzduch z 21 % kyslíku a 79 % dusíku. Dusík se chová při dýchání pasivně, je vdechnut a vydechnut prakticky beze změny; z 21 % vdechnutého kyslíku spotřebuje člověk pouze 4,5 % a zbylých 16,5 % vydechne bez využití. Aby organismus dostal potřebné množství kyslíku, musí proto rychleji dýchat, což je konec konců zbytečná práce navíc, neboť dýchání, jako každý jiný fyziologický proces, má také určitou spotřebu životní energie. Dýcháme nepřetržitě a tak za celý život tato zbytečná „vícepráce“ představuje značné množství ztracené energie, rychlejší opotřebení organismu a tedy i zkrácení jeho života. V jógické tradici je tato skutečnost vyjádřena názorem, že délka života se nepočítá na roky, nýbrž na počet dechů; organismus počet dechů, pro který je schopen, může vyčerpat rychleji nebo pomaleji a tedy umřít dříve nebo později.

V souhlase s tímto názorem, který má zdravé jádro, učí pránájáma jógina především dýchat zvolna a hluboce. Má to i další zdravotní následky: vylučuje se usazování nečistot a zárodků v nevětrávaných částech plic, zvyšuje se odolnost proti nachlazení a a zánětům dýchacích cest a plic a působí se na uklidnění nervové soustavy a roztěkané mysli. Organismus, který přejde na plné jógické dýchání, začne odmítat nečistý vzduch — přizpůsobuje se rytmem a hloubkou dýchání automaticky lépe složený vzduchu a jeho čistotě a u kuřáků se začne objevovat nechut k jejich zvyku, který po čase opouštějí, aniž s ním museli svést tuhý boj „silnou vůlí“. To už jsme na hranicích působení správného dýchání na ozdravení vědomí i očištění charakteru. Dech má ovšem ještě daleko hlubší vliv na proces vědomí. Existují zde přesné zjištění zákonitosti, které jsou moderní vědě zatím známé jen zčásti, ale které zjevně byly dokonale ovládnuty starými mistry pránájámy v Indii. Jejich znalosti zčásti ještě přetrvávají do dneška, i když se projevují veřejně nejspíš na faktech, o jejichž výkony ovšem také jeví zájem naše věda.

Nejnápadnější vliv dechu na vědomí při speciálních cvičeních pránájámy je

poměrně rychlá možnost uvedení do jistých extatických stavů s utlumeným vědomím a blaženým pocitem, které někteří méně zkušení praktikci pránájámy pokládají za skutečné *samadhi*. Duševní vnor (samadhi) však se vyznačuje nikoli útlumem, nýbrž zjasněním vědomí. Zkuseň mistři pránájámy ovšem tento rozdíl znají, dovedou však i oněch útlumových vegetativních transů využívat k duševním cílům. Fyziologicky si tyto stavy můžeme vysvětlit tak, že umělým prodloužením dechu a zadržováním vzduchu v plicích po nadechnutí dochází po spotřebování vdechnutého kyslíku i k nasycení krve kyslíčkem uhlíčitým, který není vydechnut (chem. zn. CO₂); když z něho organismus odčerpá ještě další kyslík, vznikne zčásti asi též kyslíčník uhelnatý (CO) a dojde k přiotrávení organismu a tím k ovlivnění vědomí. Nesprávné počínání nebo prodlení při zadržování dechu by ovšem mohlo vést až k zadušení nebo jiným škodám na organismu. O mistrovském ovládnutí těchto pochodů ze strany skutečných mistrů pránájámy svědčí to, že se v této oblasti pohybují zcela bezpečně a provádějí jimi i své žáky. O tom se mohli přesvědčit i dnes někteří návštěvníci indických ášramů, kteří tam odjeli i od nás. Průvodním jevem takto radikálně provozované pránájámy jsou však také různé reakce organismu, které se u nás pokládají za příznaky nemoci (např. vysoká horečka). Proto je nutno znovu zdůraznit, že cvičení pránájámy je vhodné jen pod zkušeným vedením.

Naštěstí ti lidé, kteří u nás cvičí podle stručných zveřejněných návodů pránájámy, zpravidla nejsou dosti vytrvalí nebo cvičí obyčejně jen velmi mírně, takže mimořádné výsledky se zřídka dostaví. U vytrvalců však přesto se vyskytnou časem jevy, s kterými si nevědí rady. Cvičí-li se delší dobu pránájáma se zadržováním dechu (např. ve známém poměru vdechu — zadržování — výdechu 4:16:8), dostaví se časem některé z příznaků, jako občasné náhlé a úplné zastavení dýchací činnosti, dočasná ztráta pocitu tíže nebo ztráta dotekových pocitů, v pokročilejším stadiu lechtavé pocity v údech, mravenčení v hlavě, bolesti hlavy, jako by ji někdo stípal na kusy apod. Následkem je duševní panika cvičícího, strach a někdy i újma na zdraví. Některé tyto příznaky jsou zcela přirozenou součástí pránájamového školení organismu, ovšem je třeba přesně vědět, jakým dalším cvičením na ně odpovédět a to již v dostupných písemných pramenech není.

Dva cviky, které popíšeme, v sobě však neskrývají naprosto žádné nebezpečí a jsou všestranně prospěšné. Kdo je dobře zvládne, klade tím základy pro možnost pozdějších pokročilejších cvičení, má-li k nim náklonnost a najde-li vhodného znalce-učitele.

Prvním a základním předpokladem k úspěšné pránájámě je důsledné dýchání výhradně nosem po celou dobu života (s výjimkou sportovního plavání). Platí to pro vdech i výdech. Je až směšné, pozorujeme-li u exponenta pránájámy, který se věnuje denně půl hodiny nebo déle některému speciálnímu dechovému cvičení, že během dne nedodrží tento základní požadavek kontroly dechu! Má to ovšem další závažné důsledky. Při vdechování ústy dostávají dýchací cesty a plice plnou dávku nečistoty a mikrobů ze vzduchu, vysychá nám v krku a ve studeném období se horní cesty dýchací podchlazují. Vdechujeme-li nosem, nečistoty a mikrobů se zachycují

na chloupkách a sliznici nosu a odtud je odstraňujeme čištěním. Vzduch se při průchodu nosohltanem zvlhčuje a ohřívá. Kdo vydechuje ústy místo nosem, ochuzuje jej o zpětný proud vlhkého a tepleho vzduchu, takže nosní sliznice vysychá a v zimě se podchlazuje; tím ztrácí citlivost, přestává vylučovat sliz a plnit svou funkci čistící a ohřívací. Následkem je chronická rýma, bronchiální astma apod. Je známo, že děti, dýchající převážně ústy, se opoždějí ve svém vývoji. Dýchá-li dospělý převážně ústy, znemožňuje si tím obdobně pokrok při probouzení vnitřní duchovní inteligence a blokuje tedy také svůj pokrok na cestě duševní jógy.

★

Nyní popíšeme dva cviky v dýchání. Nejprve to bude *plný jógický dech*, který můžeme cvičit vždy po dokončení souboru ásánů, a to asi po dobu dvou minut. Plný jógický dech má zřetelně tři fáze, které se ovšem provádějí plynule jako dech jeden. Možno cvičit všude, ale nejobvyklejší je u nás poloha vstaje. Po předchozím savásanu tedy vstaneme, stojíme klidně a volně a několikrát zvolna vdechujeme a vydechujeme. Poslední výdech bude důkladnější, abychom vyprázdnili plíce co nejvíce, načež začneme vdechovat „spodním dechem“ tak, že přitom udržujeme hrudní koš v nehybnosti a popouštíme („vystřkujeme“) břicho, čímž způsobíme poklesnutí bránice a vzduch je tak nasáván do spodní části plic. Když břicho již nejde dále „nafukovat“, začneme při nepřeruš

rušeném vdechování rozpínat hrudní koš zvolna až do nejzazší možnosti, což je střední dech, načež v poslední fázi, když se již zdá, že další vdech je nemožný, pozvedneme mírně ramena a docílíme tak „svrchním dechem“ ještě vdechnutí dalšího doušku vzduchu. Aniž budeme uměle prodlužovat přestávku mezi vdechem a výdechem, uposlechneme přirozeného impulsu k výdechu a řídíme výdech tak, aby trval stejnou dobu jako předtím vdech. Postupujeme opět odzola: nejprve počneme vědomě stlačovat břišní krajinu a tím vypuzovat vzduch z dolní části plic, pak plynule následuje zmenšování rozpětí hrudního koše a nakonec poklesnou i ramena a dokončíme úplný výdech. Následuje další úplný vdech a tak pokračujeme po stanovenou dobu zpočátku 2 minut, později asi 3 minut, což reprezentuje asi 5–7 dechových cyklů. Z větší dávky by se nám zatočila hlava.

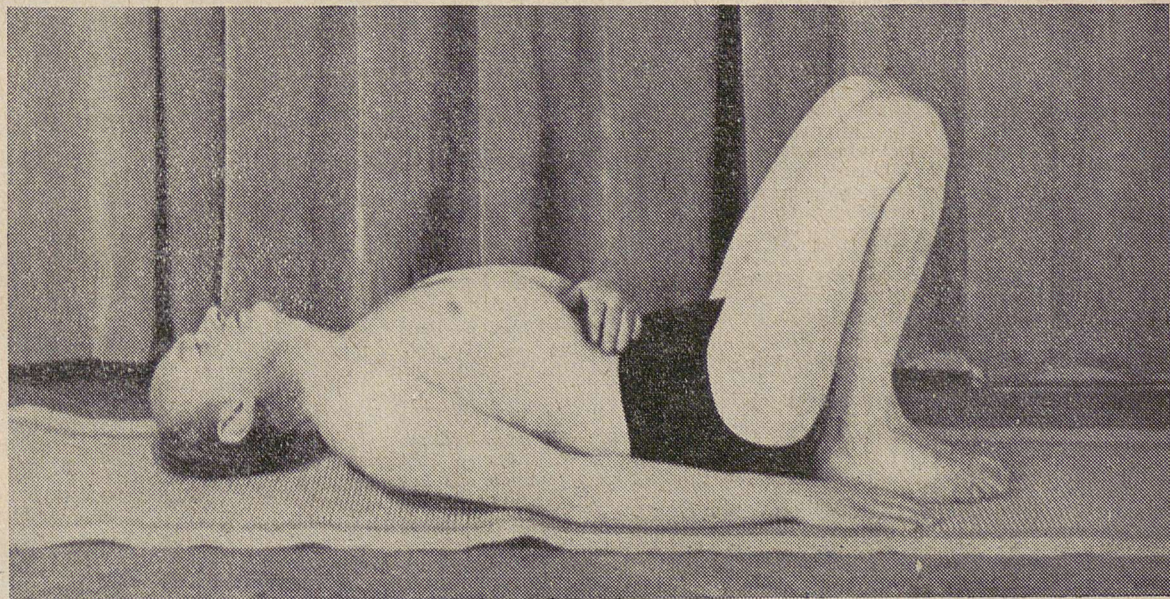
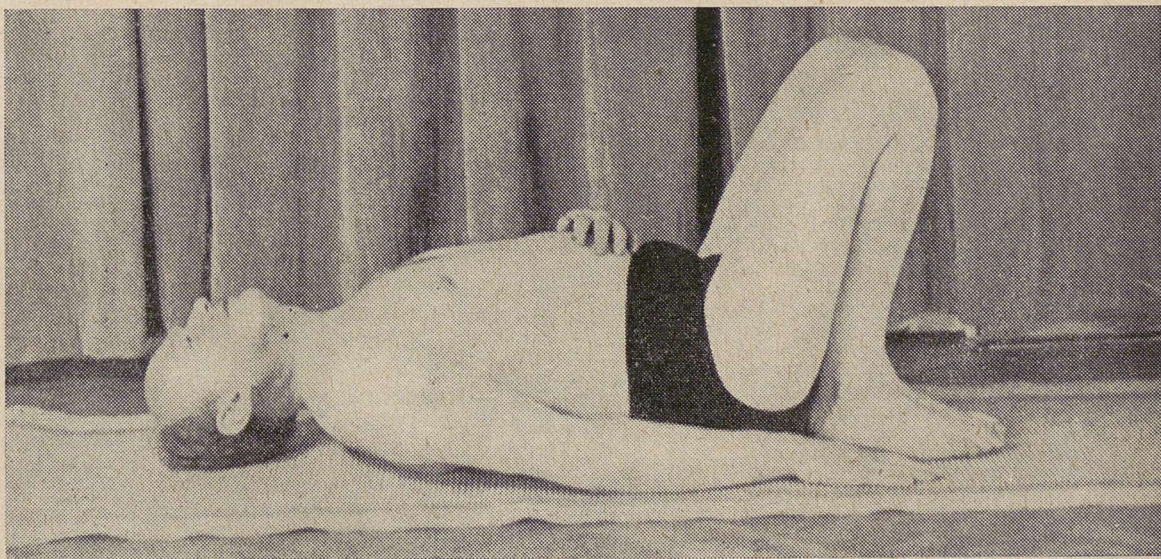
Až se s tímto dechem dostatečně seznámíme, začneme jej postupně převádět i do doby mimo obvyklé cvičení: na procházkách v přírodě budeme vědomě dýchat zvolna, zhluboka a rytmicky, měříce vdech a výdech na počet kroků a časem vůbec přejdeme na plný dech; vynecháme pouze příliš nápadné vystrčení břicha a pozvednutí ramen. Výhody tohoto způsobu dýchání jsou mnohé: očištný vliv na krev, lepší výživa tkání a orgánů kyslíkem, posílení nervového systému, uklidnění a svěžest mysli i odolnost proti nachlazení a jiným nemocem.

Druhé cvičení, které nazýváme *předběžná pránájama*, je určeno především

pro důkladné procvičení bránice, jejíž pružnost je nezbytným předpokladem pokročilejší pránájamy. Proto každý, kdo by chtěl cvičit některá další pránájamová cvičení, by se měl nejprve asi po dobu jednoho roku denně věnovat tomuto cvičení předběžnému. [Také uddijána bandha a naulí krijá jsou důležitými průpravnými cviky k pokročilejší pránájamě.]

Po dokončení relaxačního cvičení ležíme v savásanu. Nyní ohneme nohy v kolenu a přitiskneme paty na obě půlky sedací části. Nohy jsou těsně u sebe, kolena směřují vzhůru a lýtka se dotýkají spodní části stehen. Dále položíme jednu ruku dlaní na břišní krajinu a vdechujeme spodním a středním dechem. Břicho, které se naťoukne, zvedne spolu do výše i ruku, která na něm volně spočívá. Po vdechu opět vydechujeme a vta-hujeme přitom břišní krajinu dovnitř, tj. provádíme jakousi malou uddijána bandhu. Ruka, položená na břichu, se tak octne v prohlubni, která se na břichu utvoří [vdechovou fází ukazuje obr. 1, výdechovou obr. 2]. Tak pokračujeme, až provedeme asi 10–15 dechů. Zjistíme, že toto cvičení je poněkud namáhavější, a proto si dáme pozor, abychom nepřepínali. Při cvičení zaměříme pozornost na pohybující se břišní krajinu, což nám snadno umožní ruka, která na ní leží. Vlastním úkolem této ruky však je působit svou vahou na větší procvičení bránice. Kromě toho má ovšem toto cvičení i všechny další již jmenované účinky.

(Příště: jóga a umělecký projev)

VZNIKÁ NOVÝ DOBRÝ SOUBOR

Přijel jsem do Šumperka v sobotu 2. září. Bylo téměř letní odpoledne a rázem jsem se ocitl uprostřed vřavy téměř pouťové. Před nádražím stály fiaky, zpovzdálí se ozývala dechovka, v ulicích bylo nápadně mnoho lidí tlačících se kolem krámků. Ubytoval jsem se v nově restaurovaném hotelu a vyšel jsem do ulic. Můj informátor mne poučoval o akcích, které se tu konají: cyklistické závody, internacionálové Slavie a její dívčí jedenáctka, benátská noc s ohňostrojem, slovácká muzika, koncerty komorní hudby, přehlídka zájmové činnosti, promenádní koncerty a mezi tím vším v tichu budovy Severomoravského divadla v Šumperku představení ochotníků.

Kvůli tomu jsem vlastně přijel — byl s obavami. Soubor Spojeného ZK, o kterém jsem nic nevěděl, o jehož práci jsem zatím nic neslyšel a — Večer tříkrálový! Mé obavy vzrostly, když jsem viděl to pouťové veselí v ulicích Šumperka, když jsem viděl, že večer konkuruje ochotnickému divadlu benátská noc s ohňostrojem a nejméně půl tuctu dalších atrakcí a zábav.

Do divadla přišli jen ti nejvěrnější. Přesto však ani ne třetina obsazeného sálu vytvořila příjemné a chápavé prostředí pro přijetí jedné z nejkrásnějších komedií Shakespearových. A představení samo? Byl jsem mile překvapen. Soubor

se ukázal v tom nejlepší světlo. Důstojně a na poměrně vysoké úrovni odvedl svou inscenaci. Vtipná, horizontálně a vertikálně členěná scéna umožnila rozvinout režijní nápady, udržovat tempo i rytmus představení. Zvládnutý pohyb i verš u většiny herců. Některé mimořádně zajímavé a propracované výkony. Za mnohé — šašek Jaroslava Žáka, Viola Mariuky Rekové, Marie Anny Kelusové, oba kumpáni Říhal a Trásoňka Roberta Singera a Vlastimila Štětiny. Ti všichni dávali možnost znovu již po několikáté okouzlovat se komedií o lásce, bavit se scénami renesančně životu přitakávajících kumpánů, intrikou Mariinou a moudrostí šaška. Cudný a pokorný přístup souboru k této inscenaci, podložený velikou plí a radostí ze hry. To jen dokreslovalo moje překvapení.

Po představení jsme dlouho se souborem debatovali. Ochotníci byli rádi, že za nimi někdo přijel, zajímal se o jejich práci a pokusil se alespoň o stručný rozbor inscenace. S menší skupinkou v čele s režisérem Jaroslavem Žákem jsme pak rozhovor přenesli do teplé noci, abychom hluboko po půlnoci skončili u vchodu do hotelu, kde jsem bydlel. Ano, zrodil se soubor. Začíná se konsolidovat a v samotném Šumperku, kde má sídlo profesionální scéna, hrál svého Shakespeara již po třetí. Mimochodem

profesionální divadlo umožňuje ochotníkům hrát na vlastní scéně, vybavilo inscenací vláskami a kostýmy a zdá se, že se tu rozvíjí plodná spolupráce. Soubor jezdí se svými inscenacemi po celém šumperském okrese. V debatě s režisérem ze Studia divadelního souboru Spojeného závodního klubu v Šumperku jsem si uvědomil některé souvislosti. Studio navazuje na někdejší vynikající soubor šumperských ochotníků, který převzal před mnoha lety Hronov svým Revizorem. Sám Jaroslav Žák je živým svorníkem této tradice a současné činnosti Studia. Po létech stagnace, rozchodu řady členů, se znovu dal soubor dohromady a dokumentuje, že jednou zaseté zrno divadelního amatérismu nemizí, ale zákonitě vzkřísí, jakmile se objeví příhodná situace. Vzniká nová parta kolem zkušeného herce a režiséra, parta vesměs mladých lidí, kteří chtějí po svém navázat na poválečné tradice amatérského divadla v Šumperku. Inscenace Večera tříkrálového se stala jistým mezníkem ke konsolidaci celého souboru. Předcházely přípravné inscenace, hledali se talentovaní členové, tmeili se kolektiv na inscenacích Mirandoliny a detektivky Dům u dvou vražd. V současné době pracuje soubor na dalším Goldonim. Mají do činnosti chuť, mají radost a potěšení ze své práce a nepřijde-li nic neočekávaného, jsem přesvědčen, že o šumperském Studiu ještě v budoucnu uslyšíte.

ZDENĚK KOKTA

VZPOMÍNKY NA LIBHOŠŤ

Jednoho podzimního večera roku 1959 šlo se několik libhoštských citelů kultury s osvětovými pracovníky z okresního města. Hovořilo se o amatérském divadle a jeho perspektivách. Obec, ležící u hlavní silnice mezi městy Novým Jičínem a Příborem a čítající 1600 obyvatel, měla již svoji divadelní tradici a vzhledem k tomu, že zde byl vždy o divadlo zájem, přišel někdo na nápad, že by právě tato obec mohla být dějištěm okresních přehlídek. Nebylo nijak snadné přejít od návrhu k realizaci, našlo se i dosti skeptiků, avšak již na jaře roku 1960 byla uspořádána I. okresní divadelní přehlídka v Libhošti za účasti čtyř souborů. Příští rok hrály sice na přehlídce tři soubory, ale již v roce 1962 to bylo šest souborů a všechny ostatní ročníky byly obelány sedmi soubory, přičemž přehlídka probíhá během jednoho týdne. Díky dobré organizaci mají hladký průběh, dobrou návštěvnost a slušnou uměleckou úroveň. Každá jednotlivá přehlídka vykazuje návštěvnost více než 2000 diváků (při kapacitě sálu 300 míst, z nichž větší polovina jsou permanentní). Kromě toho mají všechny přehlídky slavnostní rámc. Kulturní dům je patřičně vyzdoben, každý soubor je přivítán místní dechovkou, představiteli obce, patrony, pionýry a mládeží. Všichni členové hostujících souborů dostávají od patronů darů a od pořadatelů tradiční odznak přehlídky. Po představení je krátce zhodnocena inscenace okresní porotou. Po ukončení přehlídky koná se (jako samostatná akce) celkové vyhodnocení za účasti zástupců všech souborů, které se toho roku přehlídky zúčastnily. Vítězný soubor získává putovní pohár a jsou rovněž udělovány ceny a diplomy.

Snad nebude bez zajímavosti pohled na repertoár dosavadních ročníků.

1960

ZK VÚ 95 Šenov — Dům na rozcestí
Spartak Příbor — Dalskábaty
TJ Sokol Libhošť — Kudy kam...
ZK Tatra Kopřivnice — Pálnoční mše

1961

OB Bordovice — Maryša
ČSM Slatina — Šťastnou cestu
TJ Sokol Libhošť — Sylva

1962

ZK ČSSS Odry — Matka
SOS při OB Bílovec — Estrádní pásmo
ČSPO Veřovice — Samota Nadějov
Divadlo poezie ZK Tatra Příbor — Říkej to znovu ústům mým
OB Bernartice n. O. — Medvěď, Námluvy
TJ Sokol Libhošť — Poslední dějství

1963

TJ Sokol Libhošť — Příliš štědrý večer
„Nový život“ OB Jistebník — Stromy umírají vstoj
ZK Tatra Kopřivnice — Je libo cigaretu?
ZDŠ Starý Jičín — Nebe na zemi
ZK Vagónka Tatra Studénka — Popelka
ZDŠ Bartošovice — Past
DAR ZK MEZ Frenštát p. R. — Jánošík

1964

TJ Sokol Libhošť — Slavný muž ze Sing-Singu
ZK Vagónka Tatra Studénka — Medea
ZK Kotouč Štramberk — Ženichové
DAR KP města Frenštátu p. R. — Případ Denzinger
DAR KP města Frenštátu p. R. — Kouzelná lampa Aladinova
OB Veřovice — Naši furianti
Studio KP Příbor — Zpívající Benátky

1965

OB Libhošť — Obecní hrdina
OB Žilina u N. Jičína — Paličova dcera
Kroužek přátel poezie OB Polanka n. O. — Trosečníci na Čidlině
KP Příbor — Zahradní slavnost
„Mladá scéna“ ZK Optimit Odry — Kouzelný prsten

ZK Vagónka Tatra Studénka — Lázeňská sezóna
ZK Kotouč Štramberk — Hrátky s čertem

1966

OB Libhošť — Hotel pro blázny
JKP Romo Fulnek — Fantastická rodina
ZK Tatra Studénka — Nanebevzetí plukovníka Heiliga
ZK Kotouč Štramberk — Paní z námoří
ZDŠ Fulnek — Cínový voják
Stálá divadelní scéna Nový Jičín — Jeppe z Vršku
JKP města Frenštátu p. R. — Lepší pán

1967

OB Libhošť — Bílá nemoc
Stálá divadelní scéna Nový Jičín — Pálnoční vlak
Letecký klub Mošnov — Archanděl nehrají bilíár
ZK Vagónka Tatra Studénka — R.U.R.
KP Příbor — Sněhová královna
ZK Kotouč Štramberk — Hasanaginica
ZK Romo Fulnek — Zkrocení zlé ženy

★

Kdyby si však někdo myslel, že je to jediná divadelní přehlídka v okrese Nový Jičín, pak se velmi mylí. Říká se o nás, že jsme přehlídkovým okresem, neboť kromě okresní přehlídky v Libhošti se konají každoročně krajské přehlídky ve Frenštátě p. Radh. a Divadelní úterky ve Štramberku (ŠDÚ). Letos proběhlo úspěšně již II. Bernartické divadelní jaro v Bernartcích nad Odrou a přehlídka dětských souborů v Novém Jičíně. V době od 14. října do 10. prosince 1967 se konají další přehlídky v rámci oslav 50. výročí VRŠR, a to v Bordovicích, Slatině, Veřovicích a Lubině. Tyto akce jsou umožněny především tím, že na okrese se uskuteční každým rokem více než třicet premiér amatérských inscenací.

Naším programem nyní je neustále pečovat o zvyšování umělecké úrovně amatérského divadla na našem okrese.

MILOSLAV KOUŘIL

Viola (M. Reková) a Malvolio (J. Macháň) z šumperské inscenace Večera tříkrálového.

DVAKRÁT Z JIČÍNSKA

Miletínské jubileum

Podle kronikářských zápisů viděli v Miletíně první divadelní ochotnické představení v roce 1827. Tehdy „kancelářský úředník Josef Suldovalský sehnal hlouček ochotných sil a jal se pořádat divadelní představení“. V miletínském kronice jsou i další zajímavosti — názvy divadelních her, jména režisérů, dříve zvaných „ředitelů hry“.

V letošním roce tedy mají být Miletínští na co pyšní, stočtyřicetiletou tradicí se řadí mezi nejstarší divadelní soubory v jičínském okrese. A co je nejdůležitější — mezi aktivní soubory. V jubilejním roce soubor nastudoval pod vedením režiséra Jiřího Kněžourka drama Františka Frýdy Sylva. Hru přihlásil do soutěže divadelních souborů pro r. 1967. Přestože soubor je velmi mladý — věkový průměr je kolem dvaceti let — odpovědným stu-

diem se mu podařilo vytvořit přesvědčivé jevištní postavy. Celkové vyznění inscenace znamenalo pro soubor první místo v kategorii B jičínského okresu.

Šrámkův odkaz

Letošní Šrámkova Sobotka byla velikou záležitostí především pro Recitační studio Šrámkova domu v Sobotce. Soubor připravil dva samostatné večery a dvakrát vystupoval na tradičním poetickém odpoledni.

Po půlroční přestávce opět ožila podkonošská lidová hra Komédie o hvězdě, kterou soubor nastudoval v režii Evy Seemannové. Inscenace opětovně zazářila čistotou řeči, která umocnila poetickou náladu hry. Originální pasáže — např. Maria s Josefem a dítětem je přepadena loupežníky — působí silně na citovou stránku. Neobyčejně silný dojem vyvolává i vý-

kon představitelky Marie svou lfbzností a prostotou. Celá hra vrcholí radostným motivem — narodil se člověk.

Stejně citlivě pochopili mladí recitátoři milostné verše F. Šrámků, které přednesli v půvabném zákoutí lidové architektury u Sv. Anny. Vyvrcholením poetického odpoledne byl sborový přednes Sobotického hřbitova — vyjádření básníka se pětí s rodným krajem.

Další večer recitačního studia (Sobotka, Praha, Jičín) přednesla některé méně známé Šrámkovy básně a dramatizaci vybraných pasáží ze Stříbrného větru.

Všechna vystoupení mladých sobotckých recitátorů jsou prostoupena vnitřním zaujetím a cílevědomou snahou. Pětiletá systematická práce přináší své výsledky — a je to zásluha jak pedagogické vedoucí souboru Marie Hejnové a režisérky Evy Seemannové, tak i samotných recitátorů.

Tak žije dál v Sobotce Šrámkova tradice — kulturní činnost mladých lidí, dnes už ne jen studentů, pramenící z lásky k rodnému kraji a jeho básníkům.

Iva Majdanová

V září se sešla Ústřední sekce pro divadlo, aby zhodnotila průběh a výsledky 37. Jiráskova Hronova a připravila návrh soutěže divadelních souborů pro léta 1968—1969. Návrh byl předložen koncem září Ústřední soutěžní komisi.

Opět Sládeci! Po Muzikantské Lidušce přišla ve Vlčnově na řadu i operetka Sládeci, dokonce vyvedená v jihočeských krocích. A měla už deset repríz!

Požárníci v Dolních Kounicích na Brněnsku nešli do kláštera Rosa coeli kvůli požáru, ale uvedli v kouzelném přírodním prostředí Tomanovo Slovanské nebe.

V okrese Český Krumlov pracuje v současné době 17 divadelních souborů.

Táborští přispěli k oslavám VŘSR u nás prvním amatérským provedením hry M. Gorkého. Poslední.

V Polici n. M. byl letos obnoven ochotnický festival, kterého se zúčastnila i dvě profesionální divadla z Prahy a Hradce Králové.

Přes sedmdesát mladých ochotníků ze západních Čech prožilo několik hezkých dní v Bělé nad Radbuzou, kde už několik let pořádá OV ČSM a Osvětový dům v Domažlicích divadelní přehlídku spo-

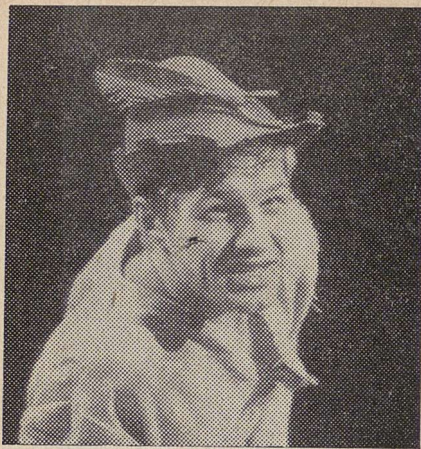
jenou s celodenními semináři pod vedením profesionálních herců z Plzně.

Slavnostním představením v listopadu t. r. vzpomenu prostějovští ochotníci čtyřiceti let své činnosti.

Soubor Malého divadla SZK v Kolíně připravuje na příští sezónu hru Aleny Vostré „Na koho to slovo padne“.

Po pětileté přestávce opět začal pracovat divadelní soubor v České Kamenici. Zahájili s hrou Nebezpečná křižovatka.

Čtvrtý světový festival amatérského divadla, spojený s kongresem AITA, bude v roce 1969 v Monacu.

Mincův snímek z Masopustních her H. Sachse na letošním Jiráskově Hronově. V roli Zloděje Svetozar Chytil.

Z OBSAHU

Blanka Calábková: Poznámky k Šrámkově dramatu	1
Dr. Miloslav Valvoda: Otázky do Ostrova a ještě dál	3
Aleš Fuchs: Dostihy?	5
Miroslav Langášek: K budoucí organizaci ochotnického divadelnictví	6
MOJE PŘEDSTAVA JIRÁSKOVÝCH HRONOVŮ	8
Co říká tisk 37. Jiráskovu Hronovu	11
Lída Engelová: Danse — D'amour — De la Bohème — Du nord	16
H. Hastings: Mlčení Lee Harvey Oswalda	18
Čvančarova poradna	19
Dr. Karel Werner: O jógickém dy-chání	20

amatérská scéna

ročník IV. (Ochotnické divadlo, roč. XIII), číslo 11, listopad 1967. Vydává ministerstvo kultury a informací v nakladatelství Orbis, n. p., Praha 2, Vinohradská 46 — Redakce Amatérské scény a Repertoáru malé scény: Jiří Beneš (vedoucí redaktor), Pavel Bošek, Marie Vašínková — Redakční kruh: Jaroslav Černý, dr. Miloslav Jurák, Vladimír Justl, dr. Zdeněk Kokta, Olga Lichardová, Petr Průša, Karel Roubík, Jaroslav Šindelář, Miroslav Šmolík, Jiří Fliček, Jaroslav Vedral, Jan Voráček, Leonard Wallezky — Grafická úprava Valdemar Ungermann — Technická redaktorka Lenka Naibauerová. Adresa redakce: Praha 2, Vinohradská 2, telefon 221057 — Tiskne Knih-tisk, n. p., závod 2, Praha 2, Slezská 13 — Rozšiřuje Poštovní novinová služba, informace o předplatném podává a objednávky přijímá každá pošta i doručovatel; objednávky do zahraničí vyřizuje PNS, ústřední expedice tisku, oddělení vývoz tisku, Praha 1, Jindřišská 14 — Vychází jednou měsíčně, cena jednotlivého výtisku 3 Kčs — Toto číslo mělo redakční uzávěrku koncem září 1967.

F-10*70512

© Nakladatelství Orbis, n. p., Praha, 1967

ČTEME → ČTETE → ČTOU

v Literárních novinách z 25. srpna t. r. v článku Milana Lukeše Divadlo očima Ameriky:

Dobře je postaráno o universitní divadla. Ani ne tak s ohledem na divadlo, jako s ohledem na university, které jsou dnes hlavním článkem amerického školství. V universitách je budoucnost země; dnešní elita má být zřejmější standard. Kdežto americká universita má dnes divadelní katedru a k ní příslušnou scénu. Obvykle ne jednu, ale dvě. Výborně technicky vybavené, dobře nebo alespoň vynalézavě řešené. V Kansasu mají „velké“ divadlo i experimentální scénu pod společnou střechou, spojené tak, že obě jeviště mají vlastně společné zákulisí: divadla jsou k sobě jakoby přimknuta zády. V Minneapolisu je zase malé divadlo postavené v říční parolodi. Není to ovšem originální show-boat, ale asi sedmdesátiletá strážní loď na show-boat před deseti lety předělaná: má hlediště asi tak pro dvě stovky diváků, málka jeviště, šatny, dílny — všecko v malém. Ředitel, pan profesor Whiting, nosí blazer, bílou kapitánskou čepici a má vlastní kajutu u kormidla.

Hráli Charleyovu tetu. Neviděl jsem ji: dobří lidé mě poučili, že bych si jenom zkazil dojem. (U nás se říká: pustá ochotničina.) Pochopil jsem víc o universitních divadlech, když mě v Kansasu pozvali na zkoušku hry Owners of the Keys, kterou napsal Milan Kundera. (Že se česká hra dostala na universitní scénu na americkém Středním západě, se vysvětluje tím, že režisérem je jistý Alfred H. Srnka, řádný Američan, ale po otci ještě Slovák. Umí říct „golubky“ a tvrdí, že je to název slovenského národního jídla. Nehádal jsem se.) Z celého obsazení byly stopy hereckého talentu znát jen u představitelů Jiřího a Věry; nejzajímavější se však rýsovala epizoda s domovníkem Sedláčkem, kterého si jeho představitel přešil na demobilizovaného amerického zupáka. (Pak mi řekl, že před časem sloužil ve Vietnamu.) U ostatních byl talent nehmátný.

V universitních divadlech hrají sice posluchači, kteří divadlo studují, ale spíš ze zájmu o divadlo „vůbec“ než na základě předpokladů stát se jednou řečneme profesionálními herci. Mají to jako praktikum — s dokonale vybavenou laboratoří. Jen část studentů se chce jednou dostat k divadlu, a z té části jen zlomku se to podaří.

University divadlo nenahradí. Ale tvoří mozkové trusty; představují dnes nejorganizovanější intelektuální sílu, která působí ve prospěch divadla. Tvoří se nejružnější Rady, Institute a Asociace, které mají zlomit tradiční apatický postoj orgánů místní, státní i federální moci vůči divadlu; vyburcovat odpovědnost společností vůči divadlu.

Kritik ochotnického divadla musí stát na stanovisku evolučním. Aby to dokázal, musí uvažovat, co předcházelo představení. Kritik profesionálního divadla může soudit představení jako konečný a uzavřený umělecký fakt. Kritik ochotnického divadla musí však dbát podmínek, za nichž vzniklo. Prostředím je určeno každé dílo a profesionální kritik k tomu také přihlížívá; ani v tom neplatí nějaká čistá absolutnost. Ale tomuto determinismu podléhá daleko více soud kritika divadla ochotnického. Neznamená to nikterak, že kritik ochotnického divadla má omluvit každou slabost a každý nedostatek. I on musí zvážit, jak byly podmínky ovládnuty a jejich odpor překonán. Musí však zbystřeně odhalovat vedle nedostatků zjevy, které jsou slibem, a možnosti nebo zárodky možností, které jsou schopny rozvoje.

A. M. BROUSIL

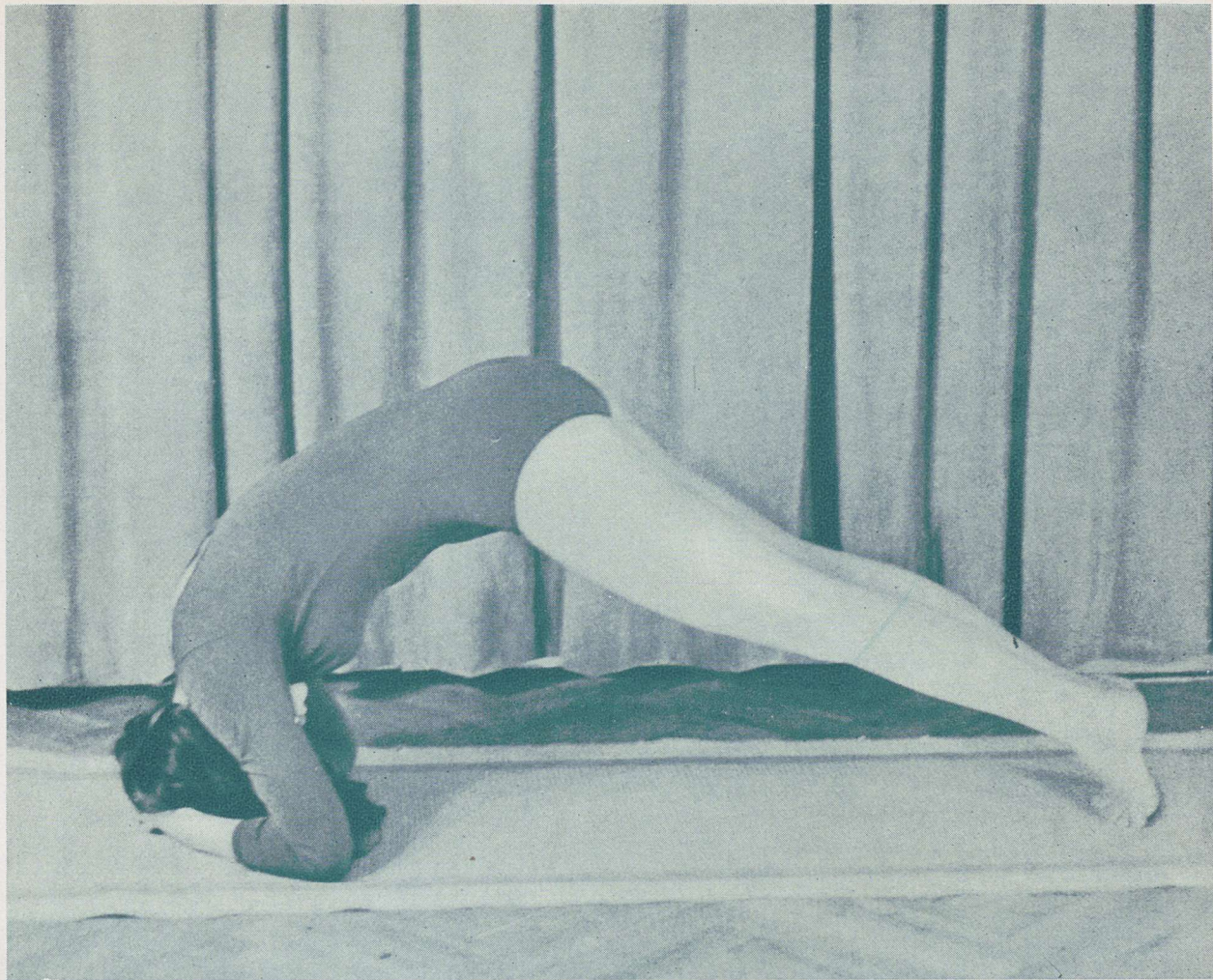
Dnes v čísle citáty z knížky LISTY OCHOTNÍKŮM, kterou vydalo nakladatelství Novina v Praze roku 1942.

UDÁLOSTI

Divadlo na Vinohradech otevřelo novou sezónu v roce svých šedesátin premiérou Čapkovy Matky. V titulní roli hostuje zasloužilá umělkyně Olga Scheinpflugová. Znovu se spojili na jevišti dva tvůrci a dva lidské osudy, znovu se setkaly jejich myšlenky, z nichž před třiceti lety vzniklo jedno z nejsilnějších českých dramát. V inscenaci režiséra Luboše Pistoria i nad textem hry si znovu ověřujeme, s jakou naléhavostí, jemností a přesností jsou vystavěny dialogy, jak precizní je stavba stále moderně znějícího dialogu, jak se tu proplétají jednotlivé motivy a spojují v jeden proud, jak v osudu jedné matky, jedné rodiny, se promítá zápas celého lidstva.

ex Lidová demokracie 6. 9. 1967

O JÓGICKÉM DÝCHÁNÍ

Dnes přinášíme snímky dvou variant cyklu, zvaného makarásan (poloha delfína). Varianta na snímku nahoře je velmi lehká pozice, kterou doporučujeme k provádění těm starším a objemnějším cvičencům, kteří se vzdali naděje naučit se širšásan; na dolejší snímku nejobtížnější podoba, kterou může cvičit jen ten, kdo dokonale zvládl padmásan.

Na výzvu redakce se ozval větší počet čtenářů s žádostí, aby cyklus jógy pokračoval i v příštím ročníku. Děkujeme za projevený zájem a oznamujeme, že žádostem vyhovíme.

Redakce

Olga Scheinpflugová v titulní roli Čapkovy Matky. Sochárkův snímek z premiéry DIVADLA NA VINOHRADECH.